

วัฒนธรรมทางการเมืองและการพัฒนาทางการเมืองของเกาหลีใต้ (Political culture and political development of South Korea)

รองศาสตราจารย์ ดร. ดำรงค์ ฐานดี

ผู้อำนวยการศูนย์เกาหลีศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง

ข้อแตกต่างระหว่างการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมทางการเมือง (political behavior) กับวัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) ก็คือ พฤติกรรมทางการเมืองเน้นศึกษาพฤติกรรมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและมูลเหตุหรือแรงจูงใจทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายในรัฐหรือประชาคมการเมืองแห่งใดแห่งหนึ่ง ประเด็นสำคัญ เป็นการเน้นศึกษาตัวปัจเจกบุคคล หรือองค์คณะใดคณะหนึ่ง เช่น ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางความคิด พรรคการเมืองหนึ่ง หรือคณะปฏิวัติคณะหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาในหัวข้อนี้จึงมิใช่เป็นการศึกษากลุ่ม หรือระบบการเมืองทั้งระบบ แต่จะมองว่ากลุ่มหรือระบบการเมืองนั้นมีอิทธิพลหรือเป็นตัวที่กำหนดพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลแค่ไหนอย่างไร

สำหรับวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นหัวข้อที่ศึกษาแบบแผนของกระบวนการทางการเมืองที่แสดงออกในรูปของปรัชญา อุดมการณ์ ทศนคติ และความเชื่อทางการเมืองว่า มีลักษณะเป็นอย่างไรที่จะก่อให้เกิดเป็นบรรทัดฐานหรือเป็นรูปแบบของระบบการเมืองของสังคมนั้น ๆ ดังนั้น เจื่อนไขทางประวัติศาสตร์จึงมีผลโดยตรงต่อรูปแบบของระบบการเมือง เพราะจะมีการถ่ายทอดสืบต่อระบบการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

จะเห็นได้ว่า จุดเน้นของการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ การศึกษารูปลักษณะเฉพาะของระบบการเมืองของสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับปรัชญา อุดมการณ์ และค่านิยมของสมาชิกของสังคมนั้น ๆ อีกทั้งจะสะท้อนถึงกระบวนการสร้างผู้นำและการอบรมขัดเกลาให้คงรูปลักษณะ (political socialization) ที่เป็นแบบฉบับเฉพาะของสังคม อนึ่ง ในหัวข้อนี้ จะมีการศึกษาทั้งที่เป็นรูปแบบของระบบการเมืองของทั้งสังคม และรูปแบบส่วนย่อยของสังคม หรือที่เรียกว่า อนุวัฒนธรรมทางการเมือง (political sub-culture) ด้วย

อนุวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมย่อยของแต่ละสังคมมักแบ่งออกตามกลุ่มศาสนา ภูมิภาค ชาติพันธุ์หรือคนกลุ่มน้อย หรือตามสถานภาพทางสังคมของคนในสังคมนั้น เป็นต้น การศึกษาวัฒนธรรมย่อยทางการเมืองจะเน้นการมองไปที่ทัศนคติและค่านิยมของแต่ละกลุ่มว่ามีลักษณะคล้ายคลึงและ/หรือแตกต่างจากของกระแสหลักของทั้งสังคมหรือไม่เพียงใด หากวัฒนธรรมย่อยมีความโดดเด่นเหนือวัฒนธรรมกระแสหลัก อาจจะทำให้เกิดปัญหาด้านบูรณาการทางการเมือง เพราะอาจจะก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคมขึ้น ดังเช่น กรณีกลุ่มหัวรุนแรงในไอแลนด์เหนือ กรณีกลุ่มเชื้อสายฝรั่งเศสในรัฐควิเบกของแคนาดา หรือกรณีของกลุ่มเชื้อสายตุรกีในไซปรัส เป็นต้น¹ โดยจะมีการต่อสู้ ใช้กำลังประหัตประหารกัน หรือต่อสู้ทางการเมืองระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่อย่างต่อเนื่อง ทำให้การเมืองของประเทศนั้นขาดความมั่นคงและประเทศมีแนวโน้มที่จะถูกแบ่งแยกในที่สุด

ภายหลังที่เรามองรูปแบบทางการเมืองของแต่ละสังคมไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการมองตามพฤติกรรมทางการเมือง และ/หรือวัฒนธรรมทางการเมืองก็ตาม รูปแบบของระบบการเมืองนั้นมักจะนำไปเทียบเคียงกับระบบการเมืองของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือของสหรัฐอเมริกาเพื่อดูว่า กระบวนทางการเมืองของระบบการเมืองหนึ่ง (โดยเฉพาะของประเทศกำลังพัฒนา) ว่าได้ก้าวไปสู่ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยของประเทศตะวันตกแล้วมากน้อยแค่ไหนเพียงใด การมองเช่นนี้ เรียกว่าเป็นการศึกษาเรื่องการพัฒนาทางการเมือง (political development) นั้นเอง

ในบทความนี้จะกล่าวถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี โดยจะมองถึงสถานการณ์ของระบบการเมืองปัจจุบันว่าเป็นเช่นไร เพื่อจะได้เชื่อมโยงกับมิติทางประวัติศาสตร์ว่าได้ก่อให้เกิดเป็นรูปลักษณะทางอุดมการณ์และค่านิยมทางการเมืองที่เป็นแบบฉบับของเกาหลีอย่างไร ในกาลต่อมาเมื่อเกาหลีใต้ได้นำระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยของประเทศตะวันตกมาปรับใช้ ได้เกิดการผสมระหว่างของเก่าของใหม่ ทำให้ระบบการเมืองยุคใหม่ของเกาหลีเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปเช่นไร และก่อให้เกิดเป็นแบบแผนของวัฒนธรรมทางการเมืองที่เด่นเฉพาะ ซึ่งอาจมีลักษณะที่คล้ายคลึง และ/หรือแตกต่างจากของประเทศอื่นอย่างไร นอกจากนี้จากคาดการณ์ว่า ในอนาคต การเมืองของเกาหลีใต้จะเปลี่ยนแปลงเป็นเช่นไร

ระบบการเมืองของเกาหลีใต้

ก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดของต้นกำเนิดของวัฒนธรรมทางการเมืองของเกาหลีใต้ว่ามีลักษณะเป็นเช่นไรนั้น จะขอสรุปภาพลักษณ์ทางการเมืองในปัจจุบันเสียก่อนเพื่อจะใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการสืบสาวหาสาเหตุความเป็นมาที่ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมของเกาหลีที่พัฒนามาจนถึงยุคปัจจุบัน

เกาหลีใต้มีระบอบการเมืองเป็นแบบประชาธิปไตย มีประธานาธิบดี ผู้ซึ่งได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทำหน้าที่เป็นทั้งประมุขและหัวหน้าฝ่ายบริหารประเทศ ในขณะที่หัวหน้ารัฐบาลส่วนท้องถิ่น เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายกเทศมนตรี ก็ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนเช่นเดียวกันเพื่อทำหน้าที่บริหารงานส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การเมืองของประเทศนี้ มีแนวโน้มเป็นแบบอำนาจนิยมและยึดถือลัทธิชาตินิยมเป็นหลักในการบริหาร การพัฒนาประเทศ และในกิจการระหว่างประเทศ มีการเคารพยกย่องผู้มีอำนาจ โดยศูนย์รวมของอำนาจอยู่ที่ตัวผู้นำและพรรคพวกกลุ่มวงในกับผู้นำ คนกลุ่มนี้จะผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้นโดยสายสัมพันธ์ที่มาจากบ้านเกิดเดียวกัน หรือที่เรียกว่า ภูมิภาคนิยม จากการที่เคยเป็นเพื่อนนักเรียนนักศึกษา ร่วมสถาบันการศึกษาเดียวกัน และจากแหล่งที่ทำงานแห่งเดียวกันมาก่อน ก่อให้เกิดระบบการเมืองเป็นแบบพวกพ้อง (crony) และยึดพื้นเพเดิม (regionalism) ซึ่งสมาชิกในกลุ่มวงในจะผูกพันต่อกันอย่างใกล้ชิด ทั้งในแง่การปกป้อง การสนับสนุน การกระทำตาม ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ให้กันและกันอย่างลงตัว ส่งผลให้เกิดเป็นแกนหลักทางการเมืองที่คนนอกกลุ่มจะเจาะลึกเข้าไปร่วมด้วยได้ยากยิ่ง

ลักษณะของการรวมกลุ่มวงในที่ยึดและใช้อำนาจทางการเมืองตลอดมานับตั้งแต่ก่อตั้งประเทศในปี ค.ศ. 1948 มานี้ ได้กลายเป็นเป้าให้กลุ่มประชาสังคมทำการเคลื่อนไหว (civic social movements) ทำทลายอำนาจของนักการเมืองในระบบรัฐสภาที่เป็นแกนกลางทางการเมือง โดยสมาชิกของขบวนการประชาสังคมนี้ประกอบไปด้วยคนหลากหลายอาชีพ ต่างพื้นเพหรือบ้านเกิด และต่างระดับการศึกษา เป็นทั้งกลุ่มนักศึกษา กลุ่มกรรมกร และกลุ่มศาสนาที่เข้าร่วมตัวกันอย่างเหนียวแน่น เรียกร้องและผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ต่อมา ได้เกิดกลุ่มองค์กร

เอกชนขึ้นอีกมากมายที่แสดงจุดยืนของการมีส่วนร่วมในกระบวนการเมืองควบคู่ไปกับการเมืองในระบบ ดังมีตัวอย่างมากมายหลายกรณีในประวัติศาสตร์การเมืองของเกาหลีใต้ที่มีการต่อสู้ระหว่างกลุ่มภายนอกระบบ-รัฐบาล-รัฐสภา และระหว่างกลุ่มประชาสังคม-ฝ่ายค้าน-ฝ่ายรัฐบาล ในบางกรณีมีการปะทะถึงกับเลือดตกยางออก เสียชีวิต และมีทรัพย์สินเสียหาย จนเป็นที่โจษจันกันไปทั่วว่า การเมืองของประเทศนี้มีความเร่าร้อนและรุนแรงที่สุดแห่งหนึ่งของโลกในยุคปัจจุบันทีเดียว

จากการบรรยายภาพการเมืองของเกาหลีใต้ปัจจุบันอย่างสั้น ๆ และได้ใจความนี้อาจกล่าวได้ว่า ระบบการเมืองของประเทศเกาหลีเป็นระบบที่สะท้อนมาจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์ที่ได้สั่งสมกันมานาน จนตกผลึกเป็นวัฒนธรรมทางการเมือง ดังจะขอชี้ประเด็นหลัก ๆ จากข้อมูลประวัติศาสตร์มาสนับสนุน ดังนี้

1. อำนาจและการกระจุกตัวของอำนาจ

เกาหลีก็เป็นเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียที่เคยมีการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ตั้งแต่อดีตกาลมาจนถึง ค.ศ. 1907 ที่จักรพรรดิทรงสละราชสมบัติเพราะแรงกดดันจากญี่ปุ่น จากนั้น อีกสามปีต่อมา ดินแดนบนคาบสมุทรเกาหลีก็ตกเป็นเมืองขึ้นของชาวอาทิตย์อุทัย ระหว่างปี ค.ศ. 1910-1945

ในยุคโบราณที่กษัตริย์และขุนนางทำการปกครองบ้านเมืองนั้น ลูกหลานของชนชั้นปกครองจะสืบทอดครอบครองอำนาจจากพ่อแม่ ดังนั้น อำนาจทางการเมืองจึงเป็นการสืบทอดกันทางสายโลหิต ก่อให้เกิดการผูกขาดอำนาจโดยสายตระกูลหนึ่ง ในกาลต่อมา หากสายตระกูลสายอื่นมีความเข้มแข็งขึ้น ก็จะรวบรวมไพร่พลเข้าโจมตีและยึดอำนาจจากตระกูลเดิม แล้วตั้งตัวเป็นกษัตริย์ของราชวงศ์ใหม่ต่อไป

ในยุคนั้น สังคมเกาหลีแบ่งออกเป็น 4 ชั้น คือ ยางบัน หรือชนชั้นสูง ได้แก่ ขุนนางและเชื้อพระวงศ์ ชุงอินหรือชนชั้นกลาง ได้แก่ ผู้ทำงานอิสระ ช่าง และข้าราชการชั้นผู้น้อย ชังมินและยางมินหรือสามัญชน ได้แก่ ชาวนา พ่อค้ารายย่อย ส่วนชนชั้นต่ำสุดเรียกว่า ซอนมิน ประกอบด้วยทาส นักเดินร่ำ และคนฆ่าสัตว์ คนในแต่ละชนชั้นจะมีความขัดแย้งและแย่งชิงผลประโยชน์จากกันและกันเสมอ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจและพร้อมที่จะแปรพักตร์หากผู้ปกครองอีกกลุ่มหนึ่งให้ผลประโยชน์มากกว่า ดังที่อิซาเบลล่า บิชอป นักเขียนชาวอังกฤษผู้ซึ่งปลอมตัวเป็นชายเดินทาง

ท่องเที่ยวไปในเกาหลีในราวปี ค.ศ. 1898 ได้บรรยายว่า “...คนเกาหลีทั่วไปไม่ชอบชนชั้นสูงเพราะทรัพย์สินของผู้คนส่วนใหญ่จะถูกปล้นนำไปบำรุงบำเรอความสุขของเหล่าข้าราชการนักเกือบทั้งหมด...”²

ดังนั้น อำนาจจึงเป็นสิ่งที่ชนชั้นสูงมิใช้อย่างเหลือเฟือ และเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งทรัพย์สินและข้าทาสบริวาร ทำให้กลายเป็นวัฒนธรรมที่คนมักจะแสวงหาอำนาจหรือตำแหน่งหน้าที่ที่จะสามารถกอบโกยผลประโยชน์ให้แก่พวกพ้อง ทำให้เกิดการผูกขาดอำนาจในมือของคนบางกลุ่มและกีดกันมิให้คนกลุ่มอื่น/ประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจ วัฒนธรรมนี้ได้มีติดต่อกันเรื่อยมาจนถึงเกาหลียุคใหม่ที่ผู้นำมักจะผูกขาดอำนาจไว้ในมือตราบนานเท่านาน ดังตัวอย่างเช่น ประธานาธิบดีซิงมัน รี อยู่ในตำแหน่งนานถึง 12 ปี (ค.ศ. 1948-1960) และประธานาธิบดีปึก จุงฮี อยู่ในตำแหน่ง 18 ปี (ค.ศ. 1961-1979) เป็นต้น จนกระทั่งต้องมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ประธานาธิบดีดำรงตำแหน่งได้เพียงสมัยเดียว คือ 7 ปี (ระหว่าง ค.ศ. 1981-1987) และ 5 ปี (ระหว่าง ค.ศ. 1988-ปัจจุบัน) จึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า เกาหลีใต้ได้มีการพัฒนาทางการเมืองขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การยึดถือพวกพ้องและการแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งทางการเมืองด้วยการคอร์รัปชันก็ยังคงมีปรากฏอยู่อย่างคายนมาจนถึงทุกวันนี้

จากรากฐานทางประวัติศาสตร์ที่ผู้ปกครองในอดีตและกลุ่มผู้นำทางการเมืองในยุคใหม่ได้ใช้อำนาจกอบโกยผลประโยชน์ของชาติไปครั้งแล้วครั้งเล่า แม้จะได้รับการคัดค้านจากประชาชนที่ต่อต้านด้วยการเดินขบวนขับไล่และเรียกร้องให้จับนักการเมืองโนดชั่วออกไปจากระบบ แต่ก็ไม่เป็นผลเท่าที่ควร ซ้ำร้าย สิ่งที่ประชาชนคนธรรมดาได้รับจากการต่อสู้ ก็คือ ถูกยิงด้วยแก๊สน้ำตา ถูกทุบตีด้วยไม้กระบอง ถูกจับกุมคุมขัง ทรมาน และบางครั้งถูกทำร้ายจนเสียชีวิต พฤติกรรมการใช้อำนาจปล้นผลประโยชน์ของชาติไปบำรุงบำเรอความสุขส่วนตนของผู้มีอำนาจและพรรคพวกได้สร้างความไม่ไว้วางใจจากเหล่าประชาชนที่มีต่อนักการเมืองในยุคใหม่ด้วยเช่นกัน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับข้อสังเกตของ อีซาเบลล่า บิชอปที่ได้บันทึกไว้ในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ตัวอย่างที่สามารถนำมาสนับสนุนข้อความดังกล่าว ก็คือ เหตุการณ์เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1973 ตำรวจได้จับกุมกลุ่มผู้นำศาสนา อาจารย์มหาวิทยาลัย

นักหนังสือพิมพ์ และนักเขียนที่มีชื่อเสียงหลังจากที่พวกเขาได้อ่านแถลงการณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ของประเทศในขณะนั้นให้สาธารณชนฟัง เนื้อหาของแถลงการณ์มีว่า

“...รัฐบาลปกครองประเทศในระบบเผด็จการ สร้างความหวาดกลัวและข่มขู่จิตสำนึก รวมทั้งกดขี่วิธีการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน กฎแห่งความถูกต้องของสังคมได้ถูกทำลายโดยอำนาจมืด สถานการณ์ทั่วไปเต็มไปด้วยความสยองขวัญ และหวาดหวั่นของการเมืองในระบบซีไอเอ ชนชั้นนำใช้อำนาจหน้าที่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ตลอดจนช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนห่างกันมากมาย...”³

การขาดความเชื่อมั่นดังกล่าวยังผลให้อัตราการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งประธานาธิบดี สมาชิกวุฒิสภา และผู้แทนรัฐบาลส่วนท้องถิ่น มีเพียงร้อยละ 40-60 ของผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมด ยกเว้นในบางช่วงที่ประเทศอยู่ในยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน เช่น การเลือกตั้งภายหลังจอมเผด็จการถูกโค่นลงจากอำนาจ แต่ก็ยังเป็นเพียงปรากฏการณ์ชั่วคราวชั่วคราวเท่านั้น

ลักษณะดังนี้ ก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเช่นกันในประเทศต่าง ๆ ในเอเชียเช่นกัน ทำให้เกิดคำถามขึ้นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ชาวเอเชียยืมจากประเทศตะวันตกมาใช้ จะเป็นเพียงการยืมเพียงเฉพาะรูปแบบมาเท่านั้น แต่เนื้อหาของความเป็นประชาธิปไตยยังอยู่ห่างไกลจากวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวเอเชียกระนั้นหรือ เนื้อหาของหัวข้อถัดไปอาจจะให้คำตอบที่ดีขึ้น

2. ค่านิยมเอเชีย (Asian value)

หัวข้อเรื่อง ค่านิยมของคนเป็นประเด็นสำคัญที่นักวิชาการทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักวิชาการชาวจีน-เกาหลี-ญี่ปุ่น ให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยมักจะอ้างว่าสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศในเอเชียมีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และสามารถพัฒนาสังคมจนกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม (ดังกรณีของญี่ปุ่น) เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (ดังกรณีของเกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ และฮ่องกง) และเป็นประเทศที่จะก้าวไปสู่สังคมอุตสาหกรรมใหม่ (ดังกรณีของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ภายในช่วงเวลาอันสั้นนั้น เป็นเพราะประเทศเหล่านี้มีคุณลักษณะทางวัฒนธรรม (culture traits) ดังนี้ :

มีระบบการเมืองเป็นแบบเผด็จการ มีระบบสังคมที่อิงอยู่กับการเกษตร มีระบบครอบครัวที่ยึดถือผู้ชายเป็นใหญ่ และอยู่ภายใต้อิทธิพลของลัทธิขงจื้อ พุทธศาสนา ลัทธิเต๋า และลัทธิคณฺทรวง หากจะพูดในเชิงรูปธรรมแล้ว สังคมเอเชียจะมีคุณลักษณะพิเศษคือ : มีวินัย ทำงานหนัก มีกฎหมายและระเบียบที่เข้มงวด มองโลกในเชิงโลกิยะ ให้ความสำคัญด้านการศึกษา มีค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวเป็นหลักของชีวิต เน้นผลสัมฤทธิ์ในการทำงาน และการดำรงชีวิต มีเลื่อมครึกซาติอย่างแรงกล้า นิยมเผด็จการ นิยมการทำงานเป็นกลุ่ม และยกย่องผู้มีอำนาจ (มีจิตใจในการยอมรับอำนาจ)⁴

คุณลักษณะทางวัฒนธรรมดังที่กล่าวข้างต้นนี้กลายเป็น “ค่านิยมของคนเอเชีย” ที่เป็นส่วนสำคัญผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นสังคมทันสมัยภายในไม่กี่ทศวรรษ ซึ่งแตกต่างจากสังคมตะวันตกที่กว่าจะเป็นสังคมอุตสาหกรรมก้าวหน้าต้องใช้เวลาหลายศตวรรษ ทั้งนี้เป็นเพราะคุณลักษณะของวัฒนธรรมของสังคมตะวันตกเป็นดังนี้ : มีกฎหมายและระเบียบที่เข้มงวด มีวินัย นิยมความเสมอภาค (egalitarianism) และนิยมการทำงานหนัก ซึ่งคุณลักษณะบางอย่างมีส่วนทำให้การพัฒนาช้ากว่าของเอเชีย

ในช่วงทศวรรษที่ 1960 1970 และ 1980 และตอนต้นทศวรรษที่ 1990 แห่งคริสต์ศักราช อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในแถบเอเชียเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักวิชาการในสาขาสังคมวิทยา มานุษยวิทยาและรัฐศาสตร์ พุ่งประเด็นความสนใจไปที่ “ระบบค่านิยม” (value system) ที่มองลึกถึงปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมและศาสนาว่า “น่าจะเป็นตัวแปร” สำคัญที่ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์เช่นนี้

แต่เมื่อเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงไกลเป็นลูกโซ่ในปี ค.ศ. 1997 ทำให้เกิดคำถามว่า คำอธิบายว่าตัวแปรทางค่านิยมของเอเชียที่มีส่วนทำให้เกิด “มหัศจรรย์ทางเศรษฐกิจ” ยังคงเป็นจริงมากน้อยแค่ไหน

ไหนด และหากค่านิยมของเอเชียเป็นปัจจัยสำคัญต่อภาวะความเจริญทางเศรษฐกิจแล้ว ทำไมหายนะทางเศรษฐกิจจึงบังเกิดขึ้นอย่างรุนแรง

วารสารอีโคโนมิสต์ (*Economist*) ฉบับวันที่ 25-31 กรกฎาคม ค.ศ. 1998 ได้ตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับข้อโต้แย้งต่อค่านิยมของคนเอเชียว่า มีคนบางกลุ่มได้ยึดแนวคิดที่ว่า ค่านิยมนี้บังเกิดขึ้นจริงในเอเชียและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ในขณะที่คนบางกลุ่มปฏิเสธว่า ค่านิยมนี้มีจริง หรือถ้ามีจริงก็เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

ส่วนนายคิม เจุง ได้ให้สัมภาษณ์ทางวิทยุโทรทัศน์ซีเอ็นเอ็น (Cable News Network) เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน ค.ศ. 1998 ว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นเพราะคนเอเชียเป็นต้นเหตุ ทั้งนี้เพราะระบบการเมืองไม่เป็นประชาธิปไตย ทำให้เกิดความไม่โปร่งใสในการดำเนินธุรกิจและในกิจกรรมทางการเมือง ก่อให้เกิดความผูกพันอย่างแนบแน่นระหว่างนักการเมือง (รัฐบาล) กับนักธุรกิจ อันนำไปสู่การคอร์รัปชันและความเอินเอียงให้คนกลุ่มเล็ก ๆ ทำการตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ โดยปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ แนวความคิดนี้ นายคิม เจุงได้เคยเขียนในบทความเรื่อง “Is Culture Destiny? : The Myth of Asia’s Anti-Democratic Values” ซึ่งลงพิมพ์ในวารสาร *Foreign Affairs* (1994) ด้วยเหตุนี้ เขาจึงเสนอทางเลือกของเกาหลีว่า รัฐบาลของเขาจะเป็นรัฐบาลของประชาชน (Government of the People) ที่จะสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาการเมือง เน้นนโยบายเศรษฐกิจให้เป็นไปตามกลไกของตลาดและให้มีการแข่งขันเสรี และการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของประชาชน⁷

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีความพยายามดึง “ค่านิยมของเอเชีย” มาอธิบายและใช้เป็นเครื่องชี้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองในเอเชียก็จะก่อให้เกิดประเด็นที่ขัดแย้งกันระหว่างประชาธิปไตยกับความนิยมในอำนาจเผด็จการและลัทธิชาตินิยม กล่าวคือ สังคมในเอเชียมักย่ำถึงการใช้อำนาจและการยอมรับอำนาจตามประเพณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะใช้อำนาจที่มีอยู่อย่างเหลือเฟือเพื่อทำการปกครองและ/หรือบีบบังคับให้คนอื่นเชื่อและปฏิบัติตาม ในขณะที่การอบรมสั่งสอนลูกหลาน (political socialization) ก็ย่ำให้คนยอมรับอำนาจนั้นโดยปราศจากข้อสงสัย ประเด็นนี้จะแตกต่างจากตะวันตกที่ยึดถือความเสมอภาคและเสรีภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย แต่เมื่อนำระบอบประชาธิปไตยจากตะวันตกมาใช้ ค่านิยมพื้นฐานจะมีความแตกต่างกัน นั้น

หมายความว่า ประชาธิปไตยในสังคมตะวันตกมีพื้นฐานที่ทำให้ระบบการเมืองพัฒนาไปในทิศทางที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ แต่ในสังคมตะวันออก ค่านิยมในลัทธิเผด็จการและการยอมรับอำนาจเป็นตัวการสกัดกั้นมิให้การพัฒนาประชาธิปไตยก้าวไปสู่ความสมบูรณ์แบบ แม้ว่าจะมีความพยายามให้เกิดมีขึ้น ดังที่นายคิม เจุงกล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ในทางความเป็นจริงแล้ว ยังอยู่ห่างไกลจากต้นแบบอยู่มาก

ส่วนค่านิยมในลัทธิชาตินิยมนั้น เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และประเทศที่ตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตกทั้งหลาย และมีการใช้ค่านิยมนี้เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองและการพัฒนาประเทศเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การยอมรับอำนาจก่อให้เกิดแรงผลักดันให้มีการหลอมรวมใจเป็นหนึ่งในการทำงานทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้ผลงานสำเร็จเสร็จสิ้นภายในระยะเวลาอันสั้น แทนที่จะใช้เวลาส่วนใหญ่ได้เพียงเล็กน้อยอย่างไม่มีวันจบสิ้น ดังเช่นในกรณีของเกาหลีใต้ งานแทบทุกอย่างจะได้รับการตัดสินใจและลงมือปฏิบัติด้วยความรวดเร็ว รวมทั้ง ทูมเทก่าลงกายกำลังใจในการทำงานอย่างจริงจัง ดังนั้น ผลลัพธ์ของการดำเนินกิจการใด ๆ ที่คนเกาหลีใต้ทำก็จะเกิดผลสำเร็จออกมาอย่างต่อเนื่องและมีเป็นจำนวนมาก หรือที่เราเรียกว่า “สปิริตเร็ว เร็ว-อิชิม” ในทางตรงข้าม สปิริตการทำงานแบบนี้ก็จะเกิดผลเสียเช่นกัน กล่าวคือ ก่อให้เกิดการบีบบังคับให้ต้องทำงานในบางสิ่งบางอย่างที่เราไม่ชอบ อีกทั้งหัวหน้ามักจะใช้อำนาจสั่งการโดยไม่ฟังเสียงใคร ดังนั้น การต่อสู้ระหว่างผู้บริหารและคนงานกรรมกรจึงออกมาในรูปการนั่งประท้วงที่ยาวนาน บางครั้งก็รุนแรง เพื่อให้ผู้บริหารเปลี่ยนความคิด ซึ่งผลของการประท้วง ก็สำเร็จบ้าง ไม่สำเร็จบ้าง สลับกันไป

กล่าวโดยสรุป การใช้ค่านิยมของคนเอเชียมาอธิบายวัฒนธรรมทางการเมืองของเกาหลีใต้ อาจเป็นการตอกย้ำถึงรูปลักษณะของระบบการเมืองที่ยังคงยึดลัทธิเผด็จการและอำนาจนิยมเป็นสำคัญ อันเป็นผลมาจากประวัติศาสตร์และความเชื่อของคนเกาหลีที่กระทำติดต่อกันมาช้านาน ทำให้รูปลักษณะของอำนาจนิยมในเกาหลีจึงมีปรากฏอย่างเด่นชัดเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ทั่วไป แม้ว่านักรัฐศาสตร์และนักการเมืองของเกาหลียุคใหม่จะพยายามสร้างแนวทางและรูปแบบเพื่อให้การเมืองของประเทศของพวกเขาพัฒนาเป็นประชาธิปไตยมากเพียงไรก็ตาม ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็คงเป็นเพราะปัจจัยทาง

โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมตามประเพณีที่แตกต่างจากประเทศตะวันตกนั่นเอง

3. การแสวงหาคำแหน่งเพื่อครอบครองอำนาจ: จุดต่างในระบบประชาธิปไตย

ดังที่กล่าวแล้วว่า การครอบครองตำแหน่งทางการเมืองหมายถึงการครอบครองอำนาจและสามารถใช้อำนาจสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการมีหน้ามีตาในสังคมแก่ตนเองและครอบครัว ลักษณะดังนี้เป็นมรดกตกทอดที่คนเกาหลีรับมาจากจีนในอดีต กล่าวคือ ตำแหน่งจอหงวนในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของเกาหลีนั้นเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติ มีอำนาจและยังผลให้ครอบครัวและวงศ์ตระกูลได้รับการยกย่องเหนือคนอื่นทั้งหมด ดังนั้น การเข้าสู่ตำแหน่งจอหงวนจึงต้องทุ่มเททั้งกำลังกายและใจของบุคคลผู้นั้น รวมทั้งจากสมาชิกในครอบครัวและวงศ์ตระกูลเป็นระยะเวลาานหลายปีเพื่อให้เขาได้ใช้เวลาศึกษาหาความรู้อย่างแตกฉาน อันจะสามารถสอบไล่ได้เป็นจอหงวนได้ในที่สุด

ในการทำงานเดียวกัน การเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองในยุคใหม่ของคนเกาหลีดังเช่น การเป็นสมาชิกรัฐสภา ผู้สมัครจะต้องระดมใช้ทรัพยากรทุกอย่างจากทุกทางที่มีอยู่และกลเม็ดเพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง แม้ว่าจะต้องซื้อเสียง จัดงานเลี้ยง จ้างคนมาเดินขบวนสนับสนุน ตั้งเงินเดือนให้ห้วคณะ และใช้จ่ายเงินทองกับการพิมพ์ป้ายโฆษณาหาเสียงมากมายเพียงใดก็ตาม อนึ่ง ก่อนและหลังการเลือกตั้ง ภาษีสังคมทุกอย่างจะต้องเสียไปเพื่อสร้างเครือข่ายติดต่อเชื่อมโยงระหว่างผู้สมัครกับผู้มีสิทธิออกเสียงในเขตเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง ค่าใช้จ่ายเหล่านี้คิดเป็นจำนวนเงินมหาศาลและเป็นภาระอันหนักอึ้งต่อตัวผู้สมัครแต่ละคนยิ่ง

ศาสตราจารย์ยัง โฮมินแห่งมหาวิทยาลัยฮอลิม กล่าวว่า “...ในวัฒนธรรมทางการเมืองของเกาหลีนั้น การพ่ายแพ้หรือไม่ได้รับเลือกตั้งจะก่อให้เกิดการพังทลายต่อตัวผู้สมัครและครอบครัวของเขามาก ดังมีตัวอย่างให้เห็นอยู่เสมอ ๆ ดังนั้น ในการเลือกตั้งทุกครั้ง จึงมีการแข่งขันกันอย่างเอาเป็นเอาตาย รุนแรงและดุเดือดยิ่ง และนำไปสู่การใช้วิธีการสกปรกในการเลือกตั้งทุกแบบ จากวัฒนธรรมทางการเมืองนี้เอง ทำให้ผู้สมัครต่างคิดว่า เขตเลือกตั้งของเขา ก็คือ โลกของเขาที่ต้องทุ่มเทชีวิตจิตใจเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง...”

“...การเลือกตั้งเป็นช่วงเวลาของปรากฏการณ์ทางการเมืองที่อยู่ในระดับสูงสุด เพราะผลการเลือกตั้งเป็นการชี้เป็นชี้ตายของผู้สมัคร (election results are seen as life-or-death situations) ... หากผู้ใดคิดจะลงสมัครแล้ว เขาจะทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่เพื่อให้ได้รับชัยชนะ ไม่ว่าจะเงินทอง การใช้เครือข่ายภูมิภาคนิยม และใช้เล่ห์เพทุบายในการหาเสียง ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อต้องการให้ได้รับชัยชนะแต่เพียงอย่างเดียว”⁶

หากผู้สมัครพ่ายแพ้ เขาก็จะมีหนี้สินล้นพ้นตัว เกียรติชื่อเสียงจะลดต่ำลง ผู้คนจะดูถูกแม้ไม่เหยียดหยาม พูดยอะไรจะไม่ค่อยมีคนเชื่อถือ และเพื่อนฝูงพวกพ้องจะตีตัวออกห่างออกไปทีละคนสองคน

จากเหตุผลดังกล่าวนี้เอง การเมืองของเกาหลีจึงยังคงตกอยู่ในวังวนแห่งการกระทำที่ผิดกติกา แม้ว่าจะมีคณะกรรมการการเลือกตั้งคอยควบคุมอยู่อย่างเข้มงวดก็ตาม

4. ปรัชญาและอุดมการณ์ทางการเมือง

ในระบอบประชาธิปไตยนั้น ปรัชญาและอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญที่บ่งชี้ทิศทางให้นักการเมืองและพรรคการเมืองยึดถือและสร้างแนวนโยบายของพรรคไปตามแนวนั้น เมื่อได้รับความไว้วางใจจากประชาชนเข้าไปเป็นรัฐบาล ก็จะนำนโยบายไปสร้างแผนงานและดำเนินการเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสังคมทั้งหมด นั่นหมายความว่า พรรคการเมืองได้ทำหน้าที่สำเร็จตามกระบวนการทางการเมืองแล้ว ดังนั้น ปรัชญาและอุดมการณ์ทางการเมืองจึงเป็นเสาหลักของพรรคการเมือง เพราะเป็นที่รวมของนักการเมืองที่มีแนวความคิดเดียวกันมาอยู่ร่วมกันและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกัน

แต่ในสภาพความเป็นจริงของการเมืองของเกาหลีใต้ ปรัชญาและอุดมการณ์ไม่ได้เป็นศูนย์รวมของเหล่านักการเมือง หรือเป็นเงื่อนไขของการเลือกเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง ดังที่บทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์โคเรีย แอโรลด์ ฉบับวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 2002 เขียนว่า “... พรรคการเมืองเกาหลีได้มักแยกออกเป็นก็เป็นเหล่าแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันตลอดมา กลุ่มคนเหล่านี้กระทำแต่เพียงตั้งพรรคการเมือง ยุบพรรค หรือแยกออกมาจากพรรคเก่าเพื่อมาตั้งพรรคใหม่ หรือไม่กี่เปลี่ยนชื่อพรรค... สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ หาผู้ที่มีชื่อเสียงในวงสังคมเข้ามาร่วมเข้าพรรคเพียงเพื่อให้เป็นที่นิยมของประชาชน โดยไม่สนใจว่าบุคคลคนนั้นจะมีปรัชญาหรืออุดมการณ์ทาง

การเมืองเป็นเช่นไร...”⁷ ข้อเขียนดังกล่าวเป็นการวิพากษ์วิจารณ์พรรคการเมือง และนักการเมืองอย่างรุนแรงครั้งแล้วครั้งเล่าเพื่อแสดงถึงความไม่พอใจของประชาชนที่ เห็นว่าการเมืองเกาหลีใต้ไร้ปรัชญาและอุดมการณ์แน่นอน ซึ่งไม่เป็นไปตามกลไกทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยแม้ว่าระยะเวลาจะผ่านมาถึง 50 ปีที่เกาหลีใต้ได้นำการเมืองระบบนี้มาใช้ แต่พรรคการเมืองและนักการเมืองยังคงไม่มีหรือไม่ได้ยึดมั่นในอุดมการณ์อย่างจริงจัง ทำให้การรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองเป็นเพียงเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว เป็นหลักและหวังผลเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเท่านั้น

จะยกตัวอย่างในอดีตสักสองตัวอย่างเพื่อประกอบข้อความข้างต้น ดังนี้

ตัวอย่างแรกเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม ค.ศ. 1990 พรรคยูติธรรมประชาธิปไตยของประธานาธิบดีโรห์ เทวูได้ประกาศรวมกับพรรคฝ่ายค้านอีกสองพรรค คือพรรคสหประชาธิปไตยของนายคิม ชังแซม และพรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตยใหม่ของนายคิม จองพิว โดยตั้งชื่อใหม่ว่า พรรคประชาธิปไตยเสรีนิยม (Democratic Liberal Party) ด้วยความเชื่อมั่นว่า การรวมพรรคนี้ จะทำให้รัฐบาลมีความแข็งแกร่งยิ่งขึ้น เพราะจะมีสมาชิกสภาถึง 221 เสียงหรือมากกว่าสองในสามของสมาชิกทั้งหมดในรัฐสภา การรวมพรรคครั้งนี้ ได้สร้างความไม่พอใจอย่างยิ่งต่อนายคิม เจุงผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคฝ่ายค้านที่ใหญ่ที่สุดในตอนนั้น เขาจึงได้ร่วมกับนักศึกษาโจมตีการกระทำของรัฐบาลในการรวมพรรค ทั้งนี้ เพราะพรรคทั้งสามต่างมีปรัชญาและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยมีนักศึกษากว่า 40,000 คนทั่วประเทศออกมาเดินขบวนประท้วงในเดือนพฤษภาคม

ตัวอย่างที่สอง คือการรวมพรรคของนายคิม เจุง (National Congress for New Politics) และพรรคของนายคิม จองพิว (United Liberal Democrats) ก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อปี ค.ศ. 1997 ซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง โดยเปรียบว่าเป็นเสมือนการเอาน้ำมันมาผสมกับน้ำ เพราะสองพรรคนี้ ต่างมีอุดมการณ์ทางการเมืองอยู่คนละขั้ว ที่รวมกันก็เพียงเพื่อต้องการให้ได้รับชัยชนะการเลือกตั้งครั้งนั้นเท่านั้นเอง กล่าวคือ พรรคของนายคิม เจุงมีอุดมการณ์ซ้ายจัด เน้นความเป็นประชาธิปไตยบนความเสมอภาค โอบอุ้มกรรมกรและผู้ยากไร้เป็นหลัก และจัดความอยู่ดีมีสุขทางสังคม ในขณะที่พรรคของนายคิม จองพิวเป็นพรรคอนุรักษนิยม เน้นนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการหรือนายทุนให้ได้รับประโยชน์และความสำเร็จในด้านธุรกิจและ

อุตสาหกรรม แต่ให้ความสนใจสภาพความเป็นอยู่ของชนชั้นต่ำน้อย และนิยมใช้กำลัง ตำรวจและทหารในการสลายการชุมนุมคนชนวนของนักศึกษาและคนงานกรรมกรที่ เรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม

ตัวอย่างที่ยกมานี้ เป็นเพียงส่วนเล็กน้อยเท่านั้น โดยแท้จริงแล้ว ลักษณะที่เกิดขึ้นเช่นนี้มีปรากฏเรื่อยมา อนึ่ง การรวมพรรคเช่นนี้จะมีการแตกออกกัน และแยกออกจากกันภายหลังที่ได้รวมตัวกันในช่วงระยะเวลาหนึ่งเสมอ แต่นักการเมืองก็ไม่ได้ใส่ใจ หรือนำมาเป็นบทเรียนแต่อย่างใด

การย้ายพรรคของนักการเมืองก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการไร้ จุดยืนในอุดมการณ์ทางการเมือง เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีนักการเมืองย้ายพรรค ทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้งอยู่เสมอ กล่าวคือ กรณีแรกเป็นการย้ายไปสังกัดพรรคใหม่ ก่อนที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยอาจได้รับการร้องขอ หรือย้ายเพราะพรรคใหม่มี ศักยภาพดีกว่า ส่วนกรณีที่สอง เป็นการย้ายหลังจากที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปเป็นสมาชิก รัฐสภาแล้ว การย้ายพรรคในกรณีหลังนี้ถือเป็นการกระทำที่ผิดจริยธรรมยิ่ง ทั้งนี้ เพราะ หากเกิดความไม่พอใจในพรรคเดิม หรือพรรคใหม่ (ส่วนใหญ่จะเป็นพรรครัฐบาล) ให้ ผลตอบแทนมากกว่า การเปลี่ยนพรรคการเมืองก็จะเกิดขึ้นทุกเมื่อ แม้ว่าจะไม่มีการกล่าว อย่างชัดเจนว่า นี่เป็นการ “ซื้อตัว” ก็ตาม จริงอยู่ที่การย้ายพรรคจะไม่เกิดขึ้นกับสมาชิก รัฐสภาส่วนใหญ่ แต่ก็ยังเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแทบทุกยุคทุกสมัยของรัฐสภาของ เกาหลีใต้ โดยมีจำนวนสมัยละราว 1-5 ราย อนึ่ง มีแนวโน้มว่า สมาชิกฝ่ายค้าน และ สมาชิกอิสระมักจะย้ายไปรวมกับพรรครัฐบาลเพื่อให้เสียงของรัฐบาลมีมากขึ้นหรือเกิน กึ่งหนึ่งของรัฐสภานั้นเอง

ตัวอย่างที่เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งที่ 16 (ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2002) เป็นกรณีที่ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง เมื่อมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางต่อ นักการเมืองอาวุโสที่ย้ายพรรคในช่วงเดือนตุลาคมก่อนการเลือกตั้ง ดังที่บทความใน หนังสือพิมพ์โคเรีย ไทมส์ ฉบับวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 2002 ได้ลงข่าวว่า นักการเมือง เกาหลีมักจะย้ายพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่เสมอ โดยเรียกคนพวกนี้ว่า “นกอพยพ” (migratory birds) หรือบางครั้ง จะเรียกว่า “ดอกทานตะวัน” (sunflowers) ที่มักจะหัน หน้าเข้าดวงอาทิตย์เสมอ ดังเช่น นายฮัน เซิงซู อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศในรัฐบาลของ ประธานาธิบดีคิม เดจุง (พรรค MDP) ย้ายไปสังกัดพรรค Grand National Party (GNP)

ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านที่สำคัญ หนังสือพิมพ์ดังกล่าวได้ให้ข้อสังเกตว่า การย้ายพรรคของ นายฮัน เพราะเขาเล็งเห็นว่า หัวหน้าพรรค GNP มีแนวโน้มที่จะได้รับเลือกเป็น ประธานาธิบดีคนต่อไป แต่เขาไม่ควรจะเปลี่ยนจุดยืนอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ทั้ง ๆ ที่นายคิม เจุงยังคงดำรงอยู่ในตำแหน่งและเขาก็เคยเป็นถึงรัฐมนตรีต่างประเทศที่สนับสนุน นโยบายประชานิยมของรัฐบาลนี้ ในขณะที่พรรคใหม่มีนโยบายต่อเกาหลีเหนือที่ต่างกัน ออกไป อย่างไรก็ตาม พรรค GNP ก็ได้ตอบว่า แต่เดิมนั้นนายฮันก็เคยสังกัดพรรคนี้มาก่อน (ก่อนหน้านี้ พรรค GNP ก็คือพรรค New Korea Party) และได้เคยเป็นรัฐมนตรีใน รัฐบาลของนายโรห์ เควและรัฐบาลของนายคิม ยังแซมด้วย ดังนั้น การย้ายครั้งนี้ เป็นเพียงการย้ายกลับมายังพรรคเดิมนั่นเอง อนึ่ง ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ มีสมาชิกรัฐสภาคน สำคัญจากพรรค MDP คือ นายจิน ยองฮัก และนายลี วันกูจากพรรค United Liberal Democrats ได้ย้ายเข้าไปสังกัดพรรค GNP นอกจากนี้ มีการคาดการณ์ว่า นักการเมืองจะ ย้ายพรรคอีกหลายคนในช่วงก่อนที่จะมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปลายปี ค.ศ. 2002 นี้ ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากจากสื่อมวลชน⁸

ในขณะเดียวกัน การที่พรรคการเมืองของเกาหลีได้แบ่งแยกออกเป็นก๊ก เป็นฝัก เป็นฝ่าย (factions) และแก่งแย่งกันเป็นตัวแทนพรรคเพื่อเข้าชิงชัยตำแหน่ง ประธานาธิบดี ฝ่ายที่พ่ายแพ้มักจะแยกตัวพร้อมกับสมาชิกที่สนับสนุนออกมาตั้งพรรค ใหม่ โดยไม่คำนึงถึงปรัชญาของพรรคใหม่ที่จะจัดตั้งขึ้นจะเป็นอย่างไร กระบวนการใน การจัดตั้งพรรคใหม่ ก็คือ การหาหัวหน้าพรรคที่มีชื่อเสียงและรวบรวมสมาชิกกลุ่มหนึ่ง ตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนอุดมการณ์ ธรรมเนียมพรรค และกฎระเบียบมักจะเขียนขึ้นมา ภายหลัง โดยจะเขียนให้ดูดี และน่าเชื่อถือ อาจกล่าวได้ว่า ปรัชญาและอุดมการณ์ของ พรรคเป็นเสมือนเครื่องประดับที่ทุกพรรคมีไว้ให้ครบตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่จะเปลี่ยนไปตามตัวหรือกลุ่มผู้นำพรรคกลุ่มใหม่ หรืออาจจะถูกยกเลิก หรือเพิกเฉย ไม่ใส่ใจว่าการกระทำกับอุดมการณ์ทางการเมืองจะสอดคล้องหรือเป็นไปในทิศทาง เดียวกันหรือไม่เพียงใด

จากข้อความที่กล่าวมานี้ อาจดูเหมือนว่าการเมืองเกาหลีไร้ทิศทางและไม่มี โอกาสที่จะพัฒนาเลยใช่ไหม ทั้งนี้ เพราะการขาดเสาหลักทางปรัชญาและอุดมการณ์ทาง การเมืองย่อมทำให้เกิดความระส่ำระสายและไม่มั่นคงทางการเมือง คำตอบก็คือ ใช่ส่วน หนึ่งและไม่ใช่อีกส่วนหนึ่ง

ที่ว่า ไซ่ อธิบายได้ว่า ในยามที่บ้านเมืองอยู่ในสภาวะปกติ การต่อสู้ทางการเมืองมักจะปราศจากการต่อสู้ในแง่ปรัชญาและอุดมการณ์อย่างเด่นชัด

ที่ว่าไมไซ่ หมายความว่า เกาหลีใต้ได้พัฒนาทางการเมืองเรื่อยมา โดยในปลายยุคสาธารณรัฐที่หนึ่งนั้น พรรคฝ่ายค้านได้ต่อสู้กับจอมเผด็จการชิงมัน รี จนสามารถขับไล่ออกจากตำแหน่งและหนีลี้ภัยไปอาศัยอยู่ในต่างประเทศ พอถึงสาธารณรัฐที่สามเป็นต้นมาพรรครัฐบาลได้เน้นอุดมการณ์การพัฒนาประเทศเพื่อให้เกาหลีกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม อุดมการณ์ดังกล่าวกลายเป็นเสาหลักที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจนถึงปัจจุบันต่างยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในขณะเดียวกัน รัฐบาลทหารของนายพลปึก จุงฮีได้ใช้อำนาจเผด็จการครอบครองอำนาจ และใช้อำนาจที่มีอย่างเหลือล้นบีบบังคับให้การพัฒนาประเทศเป็นไปในทิศทางที่รัฐบาลต้องการ แต่เมื่อมีอำนาจสูงสุดในมือแล้วก็ใช้ปกป้องและกีดกันมิให้คนกลุ่มอื่นเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง อีกทั้งยังแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อครอบครองอำนาจตลอดไป พรรคฝ่ายค้านจึงต่อสู้เพื่อโค่นล้มการปกครองแบบเผด็จการนั้นอย่างเผ็ดร้อนและรุนแรงเรื่อยมาจนถึงยุคสาธารณรัฐที่สี่ และสืบเนื่องต่อมาจนถึงสาธารณรัฐที่ห้าที่นายพลชุน ดูฮวานได้สืบทอดอำนาจต่อ จนกระทั่ง ฝ่ายค้านและประชาชนได้รับชัยชนะเมื่อนายพลโรห์ เทวแห่งสาธารณรัฐที่หกได้ยอมรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากขึ้น ดังคำประกาศในปฏิญญา วันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ. 1987 (June 29 Declaration) ที่ให้เสรีภาพ ความเสมอภาค และประชาธิปไตยแก่ปวงชนชาวเกาหลีอย่างเต็มที่

เมื่อมาถึงยุคการปกครองของรัฐบาลนายคิม ยังแซม และของนายคิม เฉุง ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ได้ก้าวหน้าขึ้นมาอีกขั้นหนึ่งที่การเมืองได้หลุดพ้นจากการครอบงำของทหาร จึงมีนักวิชาการของประเทศนี้มักกล่าวเสมอว่า เกาหลีใต้ได้ก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยเต็มใบ กล่าวคือ ปัจจุบันเกาหลีใต้กลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมประชาธิปไตยแล้ว อนึ่ง รัฐบาลพลเรือนในยุคนี้ก็ยังคงยึดแนวทางการพัฒนาประเทศไปในแนวเดิม นั่นคือ ทำให้ประเทศกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมสมบูรณ์ อย่างมั่นคง โดยไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น

เมื่อเป้าของเผด็จการทรราชย์และการครอบครองอำนาจจากทหารถูกลบเลือนไป การต่อสู้ทางการเมืองก็เปลี่ยนรูปมาเป็นการแย่งชิงความเป็นใหญ่ระหว่างพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายค้าน และระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในแต่ละพรรค ทั้งที่เป็นพรรคของ

ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน การต่อสู้ก็เต็มไปด้วยอคติ และเข้มข้น จนทำให้ปรัชญาและอุดมการณ์ทางการเมืองลดความสำคัญลงไปจนแทบไม่เหลือให้เห็นอย่างชัดเจน

ส่วนอนาคตการเมืองของประเทศนี่จะเป็นอย่างไรต่อไป เป็นเรื่องที่น่าจับตามองยิ่ง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง: บริบทของเกาหลี

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า บริบท หรือบริบท (context) หมายถึง คำหรือข้อความแวดล้อมเพื่อช่วยให้เข้าใจความหมาย ดังนั้น บริบทของเกาหลีจึงหมายรวมถึงสภาพที่เป็นเกาหลีในทุกแง่ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะสังคมและวัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ ตลอดจนสภาพทางกายภาพและประวัติศาสตร์ที่ก่อตัวเป็นรูปลักษณะเกาหลี บริบทของแต่ละสังคมจะแตกต่างกันออกไปเพราะปัจจัยที่ประกอบกันเป็นสังคมนั้นไม่เหมือนกัน

ในกรณีของเกาหลีใต้ คนทั่วไปมักจะมองว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ผ่านมามีลักษณะที่เร้าร้อนและรุนแรงของพลังทางการเมืองจากส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่ต่างเข้าถาโถมแย่งชิงเพื่อไขว่คว้าอำนาจและ/หรือเข้าไปมีสิทธิมีเสียง หรือมีส่วนร่วมในกลไกทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและตลอดมา ทำให้ดูประหนึ่งว่า การประนีประนอมและ/หรือการยอมรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายหนึ่งตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก หรือหากจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการใช้ความรุนแรงจนถึงเลือดตกยางออก บางครั้งมีการเสียชีวิตและทรัพย์สินสูญหายมากมายก่อนที่จะบรรลุผล ทำให้คนภายนอกมองว่า คนเกาหลีเป็นคนดื้อรั้น คือดิ่ง มุ่งเอาแต่ได้ ไม่ยอมฟังเสียงผู้ใด เอาแต่ใจตัวเอง ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของคนเกาหลีเองที่มักจะอ้างว่า คุณลักษณะของพวกเขา ก็คือ การไม่อดทนหรือนิ่งเฉยยอมรับในโชคชะตา แต่จะต่อสู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ คนเกาหลีจึงมักไม่คิดว่า สิ่งที่เขากระทำลงไปนั้น เช่น การประท้วงแบบหัวชนฝา ฯลฯ เป็นการกระทำที่ผิด หรือฝ่ายตนเองผิด เพราะต่างมีเหตุผลที่เข้าข้างตัวเองมาหักล้างเสมอ

อาจมีคำถามว่า ทำไมคนเกาหลีถึงมีลักษณะที่ไม่อ้อมชอม นิยมใช้กำลังเข้าปะทะ รวมทั้งมีแรงขับเคลื่อนทางการเมืองสูง (highly politicized) เช่นนี้ คำตอบอาจมีมากมาย

หลายข้อ ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของเกาหลีเอง ดังจะขอ
จำแนกดังนี้

ข้อที่หนึ่ง ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ในอดีตชนชั้นเป็นเครื่องกำหนดชาติตระกูลและอาชีพ ทำให้ชนชั้นสูงหรือยางบัน (yangban) กอบโกยผลประโยชน์ไปบำรุงบำเรอความสุขส่วนตน ครอบครัวและสมาชิกในตระกูล ทำให้ชนชั้นต่ำซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศต้องทนทุกข์เก็บกินส่วนที่หลงเหลือไว้บริโภคประทังชีวิตไปวัน ๆ ต่อมา เมื่อชนชั้นถูกทำลายไปเมื่อถูกญี่ปุ่นยึดเกาหลีเป็นอาณานิคมในระหว่าง ค.ศ. 1910-1945 ทำให้ความเท่าเทียมกันทางสังคมเกิดขึ้นในหมู่คนเกาหลีเพราะต่างร่วมกันขับไล่ศัตรูออกจากประเทศเพื่อกอบกู้เอกราชโดยไม่คำนึงถึงชนชั้น นับแต่นั้นมา ความเชื่อในเรื่องความเสมอภาคและเสรีภาพได้บังเกิดขึ้นกับชนทุกหมู่เหล่า โดยพวกเขาเชื่อว่า ทุกคนมีสิทธิทางการเมืองโดยเท่าเทียมกันเพราะการผูกขาดอำนาจของชนชั้นสูงได้สิ้นสุดลงไปแล้ว ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นสิทธิและหน้าที่ที่พลเมืองพึงกระทำ

อย่างไรก็ตาม เมื่อเหตุการณ์ทางการเมืองได้ผันแปร เมื่อเกิดมีจอมเผด็จการ เช่น นายซิงมัน รี นายปึก จุงฮี และนายชุน ดุชวานขึ้น กลุ่มเผด็จการเหล่านี้เข้ายึดอำนาจไปจากพวกเขา ประชาชน (บางกลุ่ม) จึงได้ร่วมกันต่อสู้เพื่อทวงคืนสิทธิเสรีภาพนั้น ทำให้การต่อสู้แย่งชิงอำนาจเป็นไปอย่างดุเดือด เผด็จรอน ตลอดเวลาร่วม 30 ปี ทั้งนี้ทั้งนั้นเป็นเพราะฝ่ายที่ครอบครองอำนาจได้ยึดติดกับตำแหน่งและยศฐานบรรดาศักดิ์ ไม่ยอมปล่อยวาง ในขณะที่ฝ่ายประชาธิปไตยก็ไม่ยอมรับ การปะทะจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนแผ่นดินเกาหลีร้อนระอุและลุกโชนช่วงขึ้นเป็นระยะ ๆ โดยฝ่ายรัฐบาลใช้แก๊สน้ำตาและปืนเป็นอาวุธ ส่วนฝ่ายประชาธิปไตยใช้ระเบิดเพลิงและก้อนหิน ต่างรุกไล่และต่อสู้กันอย่างเอาเป็นเอาตาย จนมีการกล่าวกันว่า เกาหลีใต้ในช่วงนั้น มีการใช้แก๊สน้ำตามากที่สุดในโลก

ข้อที่สอง การยึดเกาหลีเป็นอาณานิคม

ในระหว่าง ค.ศ. 1910-1945 ญี่ปุ่นได้ยึดครองเกาหลีเป็นอาณานิคม ก่อให้เกิดลัทธิชาตินิยมในหมู่คนเกาหลีสูงยิ่ง โดยทุกคนจะสวมวิญญาณนักสู้ต่อสู้ขับไล่คนญี่ปุ่น

ทุกวิถีทางที่พึงกระทำได้ ส่วนผู้ปกครองชาวญี่ปุ่นก็ทำลายขบวนการต่อต้านและองค์กรใต้ดินเกาหลีอย่างโหดเหี้ยมเช่นกัน ดังตัวอย่างเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์เมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1919 ที่คนเกาหลีกว่า 2 ล้านคนพร้อมใจกันเดินขบวน 1,500 จุดทั่วประเทศ เพื่ออ่านคำประกาศเอกราช และเดินขบวนไปตามท้องถนนเรียกร้องให้ญี่ปุ่นคืนเอกราชให้ แต่ก็ถูกปราบปรามอย่างโหดเหี้ยม กล่าวคือ ผู้เดินขบวนกว่าเจ็ดพันคนถูกสังหาร บาดเจ็บกว่าหนึ่งหมื่นห้าพันราย และถูกจับกุมถึง 46,000 คน บ้านเรือนถูกเผา รวมทั้งโบสถ์และโรงเรียนมากมาย

อนึ่ง เหตุการณ์การต่อสู้เพื่อเอกราชได้เกิดขึ้นตลอดช่วง 35 ปีแห่งการยึดครองเป็นอาณานิคม ทั้งนี้ เพราะคนเกาหลีต่างเชื่อว่า หนทางเดียวที่จะได้รับชัยชนะ ก็คือจะต้องต่อสู้แบบหัวชนฝา จนทำให้กลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่คนและกลุ่มคนจะยื่นหยัดเรียกร้อง ประท้วง ใช้อำลัง หรือตัดนิ้วตัวเองเพื่อประท้วง ฯลฯ เพื่อให้เป้าหมายบรรลุผล แม้ว่าบางครั้งการประท้วงจะไม่สอดคล้องกับความถูกต้องตามหลักสากลของโลกก็ตาม นอกจากนี้ คำว่า “ให้อภัย” “ลืมมันเสียเถอะ” “ยอมรับสภาพ” อาจมีอยู่ในใจของคนเกาหลีไม่มากนัก

ข้อที่สาม วัฒนธรรมของการใจเร็วด่วนได้หรือใจร้อนในการทำกิจการใด ๆ

วัฒนธรรมดังนี้ส่งผลให้ผู้นำทางการเมืองสร้างและดำเนินนโยบายโดยลำพัง เพื่อให้เกิดผลสำเร็จอย่างรวดเร็ว ทำให้มีเวลาในการปรึกษาหารือหรือหาจุดร่วมกับประชาชนที่เกี่ยวข้องน้อยเกินไป จึงดูประหนึ่งว่า ฝ่ายการเมืองรวบอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้กลายเป็นเป้าของการโจมตีจากประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องผลประโยชน์ ก่อให้เกิดการเรียกร้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในกระบวนการสร้างนโยบายและการตัดสินใจของรัฐในทุกระดับ

จากบริบททางสังคมการเมืองของเกาหลีได้ดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาติดตามตัวอย่างของตัวแสดงทางการเมือง (political actors) ที่อยู่นอกองค์กรทางการเมืองในระบบ ในที่นี้ จะขอยกตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ ขบวนการนักศึกษา องค์กรเอกชน และกลุ่มเรียกร้องสิทธิสตรี องค์กรทางสังคมทั้งสามถือได้ว่าเป็นองค์กรประชาสังคม (civil society) ที่มีบทบาทสำคัญทำหน้าที่ในการคานอำนาจทางการเมืองกับองค์กรที่เป็นทางการมาช้านาน ดังนี้

(1) ขบวนการนักศึกษา

ขบวนการนักศึกษาที่มีกิจกรรมต่อสังคมการเมืองอย่างต่อเนื่อง จริงจัง และบางครั้งมีความเร่าร้อน รุนแรง ด้วยการเผชิญหน้ากับตำรวจปราบจลาจลครั้งแล้วครั้งเล่าทำให้เกิดการปะทะกันเลือดท่วมท้องถนน ไปจนถึงการเสียชีวิตของแต่ละฝ่ายมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่กรณีนั้น คงไม่มีที่ไหนในโลกเกินหน้าขบวนการนักศึกษาของเกาหลีใต้ไปได้เลย ทั้งนี้เพราะจากประจักษ์พยานได้ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดจากข่าวคราวที่ส่งผ่านสื่อมวลชนระหว่างประเทศ มักฉายภาพข่าวของกิจกรรมของนักศึกษาเมืองโซมที่มีความรุนแรงอยู่อย่างสม่ำเสมอ

โดยแท้จริงแล้ว กิจกรรมการเดินขบวนที่ไม่เร่าร้อนรุนแรงนักจะเกิดขึ้นในเกาหลีใต้แทบทุกอาทิตย์ตลอดทั้งปี โดยหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้ตีพิมพ์ข่าวการเดินขบวน การประท้วงและการเรียกร้องในเรื่องต่าง ๆ นานาทุกเมื่อเชื่อกัน จนคนเกาหลีหลายคนกล่าวว่าหากวันไหนไม่มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นจะเป็นวันที่แปลกประหลาดเป็นที่สุดเลยทีเดียว

ดร. ลิว เซคซุน อาจารย์สาขาวิชาสังคมวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยยอนเซ ได้ติดตามศึกษาขบวนการนักศึกษาของเกาหลีเป็นเวลานานและได้กล่าวว่า ขบวนการนักศึกษาเป็นพลังบริสุทธิ์ที่มีประวัติการต่อสู้เพื่อความชอบธรรมของสังคมตลอดมา ทั้งนี้เพราะในอดีตนับตั้งแต่ได้มีการประกาศเอกราชของชาติเมื่อปี ค.ศ.1948 เกาหลีได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองเผด็จการในรูปแบบประชาธิปไตย ที่กลุ่มผู้นำประเทศมีอำนาจอย่างเหลือล้นในการตัดสินใจการต่าง ๆ ของรัฐ อีกทั้งมีองค์การสืบราชการลับที่คอยสอดส่องความประพฤติของประชาชนที่มุ่งร้ายต่อรัฐบาลอย่างใกล้ชิด ลักษณะดังนี้ก่อให้เกิดความหวาดหวั่นในหมู่คนแทบทุกหมู่เหล่าที่ไม่กล้าแสดงออกในเชิงเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองอันไม่ชอบธรรมดังกล่าว จึงก่อให้เกิดการเหลิงอำนาจของเหล่าผู้นำ และผลัดกันครอบครองเป็นรัฐบาลยาวนานนับเป็นเวลากว่าหลายสิบปี ดังนั้น ขบวนการนักศึกษาจึงมีเป้าหมายที่จะขจัดรัฐบาลเผด็จการออกไป และสร้างรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งจากประชาชนที่มีความโปร่งใส อันจักเป็นการสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจที่แท้จริงเป็นของประชาชน

อาจารย์ลิ่วได้วิเคราะห์ต่อไปอีกว่า มีนักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งที่มีอุดมการณ์ต่อต้านความเหลื่อมล้ำทางด้านฐานะและรายได้ อันเป็นผลมาจากภาวะทางเศรษฐกิจได้ดำเนินรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วในทศวรรษที่ 1960-1970-1980 แห่งคริสต์ศักราช กล่าวคือ ได้เกิดกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จำนวนหนึ่งที่ได้สร้างความมั่งคั่งให้กับบริษัทและเจ้าของ ทำให้คนที่เป็นเจ้าของกิจการและพนักงานบริหารมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าคนส่วนใหญ่ของประเทศมาก จึงก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะคนงานกรรมกรและชาวนาชาวประมงที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น อดมือกินมือและทำงานอย่างหามรุ่งหามค่ำเพื่อแลกกับเงินค่าจ้างแรงงานเพียงน้อยนิด นักศึกษากลุ่มนี้จึงหันไปหาทางออกของสังคมด้วยการยึดถืออุดมการณ์จูเซ่ ที่เขียนโดยอดีตนายกรัฐมนตรี อิลซุงแห่งเกาหลีเหนือ โดยเน้นว่า เกาหลีควรพัฒนาด้วยการตั้งอยู่บนลำแข้งของตน ต้องขจัดอิทธิพลของจักรวรรดินิยมต่างชาติออกไป ต้องรวมชาติเหนือ-ใต้เข้าเป็นประเทศเดียวกัน และสร้างความเป็นธรรมขึ้นในสังคม

ตัวอย่างในปี ค.ศ. 1985 ขบวนการนักศึกษากลุ่มที่หนึ่ง ได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองด้วยการเดินขบวนขับไล่ เผด็จการและต่อมาได้ต่อต้านการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา รวมทั้งประกาศจุดยืนในการไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในปีนั้น การกระทำดังกล่าวทำให้ความศรัทธาต่อขบวนการนักศึกษากลุ่มนี้เสื่อมความนิยมจากประชาชนไป ส่วนขบวนการ กลุ่มที่สองได้แตกกลุ่มออกเป็นสองสาย สายแรกเรียกตัวเองว่าแนวร่วมปลดแอกแห่งชาติที่ต้องการขจัดความไม่ชอบธรรมทางสังคมและประกาศขับไล่จักรวรรดินิยมอเมริกาออกไปจากคาบสมุทรเกาหลี สายแรกนี้ได้กลายเป็นกลุ่มหัวหอกสำคัญในการเดินขบวนประท้วงรัฐบาลเผด็จการทหาร โดยได้รับการสนับสนุนจากนักการเมืองฝ่ายค้าน ประชาชน คนงาน กรรมกร และกลุ่มนักศึกษาที่นิยมประชาธิปไตย โดยทั่วไป จนกระทั่งรัฐบาลประกาศ “ปฏิญญาเดือนมิถุนายน 1987” ยอมรับอำนาจของปวงชนในด้านการเมืองมากขึ้น และลดอิทธิพลมืดของรัฐบาลเผด็จการลง ตลอดจนยกฐานะความเป็นอยู่ของคนงานกรรมกรและผู้ด้อยโอกาสให้ดีขึ้นเป็นอันมาก ผลที่ตามมาที่สำคัญที่สุดก็คือ ในปี ค.ศ.1992 เกาหลีใต้ได้เลือกนายคิม ยังแซม ซึ่งไม่ใช่ นักการเมืองสายทหารขึ้นเป็นประธานาธิบดีเป็นคนแรกในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา ส่วนสาย ที่สองได้แก่กลุ่มนักศึกษาที่นิยมลัทธิมาร์กซ์-เลนิน เรียกตัวเองว่า แนวร่วม

ประชาชนประชาธิปไตย ดำเนินกิจกรรมรณรงค์สนับสนุนการต่อสู้ทางชนชั้น โดยเข้าข้างกลุ่มคนงานกรรมกรเป็นสำคัญ

อนึ่ง ผลสำเร็จของขบวนการนักศึกษาในอดีต ได้แก่ การขับไล่เผด็จการชิงม้น รีออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีเมื่อปี ค.ศ. 1960 การเดินขบวนขับไล่รัฐบาลของนายปัก จุงฮี อย่างต่อเนื่องแต่ไม่ประสบความสำเร็จ การลุกฮือต่อต้านการยึดอำนาจของนายพลชุน ดูฮวน จนเกิดการนองเลือดทั่วเมืองกวางจูในปี ค.ศ.1980 และการเดินขบวนต่อสู้เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1985 เป็นต้นมา แต่เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม ค.ศ. 1986 ตำรวจกว่า 7,000 นาย ได้บุกเข้าไปจับกุมนักศึกษาร่วม 5,000 คน ที่ชุมนุมประท้วงที่มหาวิทยาลัยคอนคุก ยังผลให้นักศึกษาถูกจับกุม 1,219 คน อาคารของมหาวิทยาลัยถูกเผาผลาญ 2 หลัง รวมทั้งอุปกรณ์อื่น ๆ คิดเป็นมูลค่ากว่า 67 ล้านบาท มีผู้บาดเจ็บที่เป็นนักศึกษา 85 คน และเป็นตำรวจ 36 คน อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลทหารของนายชุน ดูฮวน ก็ดำเนินต่อมาอีกหลายครั้ง จนถึง ค.ศ.1989 ทำให้รัฐบาลผ่อนปรนความเข้มงวดต่อประชากรลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งนับเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ของขบวนการนักศึกษาเกาหลีได้อย่างแท้จริง

ต่อมาเมื่อนักการเมืองอาชีพชื่อนายคิม ยังแซม ได้รับเลือกและเข้ารับตำแหน่งเป็นประธานาธิบดี ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ.1993 แล้ว ขบวนการนักศึกษาก็ยังคงดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง โดยได้รวมตัวกันเป็นสมาพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งเกาหลีหรือฮานซองเนียน คราวนี้เป้าหมายการต่อสู้มิใช่เพื่อความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะผู้นำประเทศมิได้มาจากสายทหารหรือทำการปกครองแบบเผด็จการอีกแล้ว เป้าหมายการต่อสู้จึงอยู่ที่ (1) เร่งรัดการรวมชาติกับเกาหลีเหนือ โดยอ้างว่ารัฐบาลซั๊กชั๊กอีดอาดไม่ทันใจ และไม่จริงจังในการรวมประเทศ (2) ให้ถอนทหารสหรัฐจำนวนสี่หมื่นคนออกไปจากเกาหลีใต้ และ (3) ให้ยกเลิกกฎหมายความมั่นคงของชาติเสีย ดังนั้นในวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1996 นักศึกษามหาวิทยาลัยทั่วประเทศนับหมื่นได้เดินขบวนประท้วงเพื่อให้รัฐบาลยอมรับเงื่อนไขทั้งสามข้อดังกล่าว การประท้วงได้ดำเนินไป 9 วัน โดยที่รัฐบาลได้พยายามดำเนินการอย่างนุ่มนวลด้วยการขอร้องให้ยกเลิกการเดินขบวนเสีย โดยไม่เอาผิดใด ๆ และย่ำว่ารัฐบาลได้พยายามทุกวิถีทางที่จะหาทางรวมชาติด้วยวิธีการที่จะให้ชาติได้รับประโยชน์สูงสุด แต่คำขอร้องของรัฐบาลไม่เป็นผลนักศึกษายังคงปักหลักยึดติดถนนวิศวกรรมศาสตร์ของ

มหาวิทยาลัยขอนแก่นไว้อย่างเหนียวแน่น หากเจ้าหน้าที่ตำรวจตีฝ่าเข้าไปก็จะถูกขว้างด้วยระเบิดเพลิง ก้อนหิน และอุปกรณ์การเรียนที่ดึงออกจากห้องปฏิบัติการของตึก

เมื่อฝ่ายนักศึกษาปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือ รัฐบาลจึงได้สั่งให้ตำรวจหลายพันนายบุกเข้าไปจับกุมนักศึกษาหัวรุนแรงในวันพุธที่ 21 สิงหาคม อีกทั้งได้ใช้เฮลิคอปเตอร์บินวนเพื่อสั่งการในการบุกจับกุมตลอดเวลา การต่อสู้ได้เกิดขึ้นโดยที่ทั้งสองฝ่ายได้ปะทะกันอย่างรุนแรงจนมีตำรวจและนักศึกษาบาดเจ็บนับร้อย และตำรวจวัย 20 ปี ชื่อ คิม ซองฮี เสียชีวิต การบุกโจมตีนักศึกษาคราวนี้สามารถจับกุมได้ 5,800 คน ตึกเรียนถูกเผา และทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยเสียหาย คิดเป็นมูลค่าถึง 309,600,000 บาท รัฐบาลได้สั่งสอบสวนและแจ้งข้อหาแก่เหล่าผู้นำสหพันธ์นักศึกษาว่า “ฝ่าฝืนในศัตรูของชาติ” (เกาหลีเหนือ) อันเป็นความผิดร้ายแรงต่อกฎหมายความมั่นคงของชาติ ในจำนวนนั้นมีผู้นำนักศึกษาถึง 462 คน ที่จะได้รับโทษอย่างรุนแรง นอกจากนี้ประธานาธิบดีได้จัดประชุมอธิการบดีของมหาวิทยาลัยทั่วประเทศและสั่งให้ยุบสหพันธ์ศึกษามหาวิทยาลัยแห่งเกาหลีโดยอ้างว่าเป็นสมาคมเถื่อนที่มุ่งทำลายรัฐ และใช้อาวุธร้ายแรงต่อสู้เจ้าหน้าที่ตำรวจ อันเป็นการกระทำเฉกเช่น “ผู้ก่อการร้ายในเมือง”

จากเหตุการณ์รุนแรงในครั้งนี้ ขบวนการนักศึกษาไม่ได้รับความเห็นใจจากนักการเมืองฝ่ายค้านและประชาชนทั่วไปดังเช่นที่ผ่านมา แทบทุกคนและสื่อมวลชนต่างก็แสดงความเห็นเชิงไม่พอใจในการกระทำของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่เพื่อบังคับให้สหพันธ์นักศึกษาชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นอีกด้วย

กรณีของขบวนการนักศึกษาที่หือยขมาเป็นอย่างก็เพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงบทบาทของกลุ่มนักศึกษาที่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง มีกลุ่มหลายกลุ่มที่มีเจตนาดี ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ก็ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนทั่วไป แต่ก็มีบางกลุ่มที่อาจแสดงตัวเกินเลยไปจากกฎเกณฑ์ของสังคมออกไป ก็มักจะรับการตอบโต้จากประชาชน อย่างไรก็ตาม ขบวนการนักศึกษาก็ยังคงได้รับความนิยม เพราะถือว่าเป็นพลังบริสุทธิ์ที่ต้องการปรับเปลี่ยนสังคมโดยที่การเมืองในระบบไม่อาจจะทำได้

2. องค์กรประชาสังคม

ศาสตราจารย์แซวี่ แจงจิบ อาจารย์สาขารัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกาหลี่ ได้กล่าวถึงองค์กรประชาสังคมในประเทศเกาหลีใต้ว่า องค์กรเหล่านี้ ได้เพิ่มจำนวนจาก 3,500 กลุ่มเมื่อปี ค.ศ. 1977 เป็นราว 6,159 กลุ่มในปี ค.ศ. 2000 และหากจะรวมสาขาขององค์กรดังกล่าวในต่างจังหวัดด้วยแล้ว จะมีถึง 10,000-20,000 กลุ่มทีเดียว จากตัวเลขดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการตื่นตัวทางการเมืองของคนเมืองโซมที่มีต่อการมีส่วนร่วมในกิจการบ้านเมืองทุกสาขามีความเข้มข้นสูงยิ่งเมื่อเทียบกับประเทศที่มีระดับเศรษฐกิจและการเมืองที่เท่าเทียมกันและค้อยกว่า สิ่งที่น่าสนใจยิ่งไปกว่านั้นอีกเรื่องหนึ่งก็คือ องค์กรดังกล่าวเป็นตัวแทนของคนแทบทุกกลุ่มทุกชนชั้น ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นกลางหรือคนทำงานในสำนักงานของบริษัท ครูอาจารย์ นักหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชน นักกฎหมาย อดีตข้าราชการ นักศึกษา กรรมกรและชาวนา นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มวิชาชีพเฉพาะ และกลุ่มตามเพศ เป็นต้น

แต่ละองค์กร (บางครั้งอาจเรียกว่า องค์กรเอกชน หรือ NGO--non-government organization) จะมีอุดมการณ์ ปรัชญา และแนวทางการต่อสู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร กล่าวคือ บางกลุ่มเน้นการต่อสู้เพื่อให้มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง บางองค์กรต่อสู้เพื่อจัดการคอร์รัปชัน หรือเพื่อต่อต้านการทุจริตการเลือกตั้ง หรือเพื่อสิทธิสตรี เพื่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสิทธิมนุษยชน เพื่อความเท่าเทียมกันทางสังคม การศึกษา และสาธารณสุข เพื่อความมั่นคงในการทำงาน เพื่อการรวมชาติ และเพื่อนโยบายต่างประเทศ เป็นต้น

หัวข้อก่อนหน้านี้ได้วิเคราะห์กลุ่มนักศึกษาไปแล้ว ในหัวข้อนี้จะเน้นกล่าวถึงกลุ่มพลังอื่น ๆ ที่ยื่นเคียงกับกลุ่มนักศึกษา (หรือในบางกรณีก็เป็นกลุ่มต่อต้านกลุ่มนักศึกษาหัวรุนแรงหากนักศึกษาใช้พลังทำกิจกรรมที่เลยเถิดและเบี่ยงเบนจากกฎเกณฑ์ของสังคมมากเกินไป) ในการผดุงความเป็นธรรมในสังคม พลังเหล่านี้จะเรียกร้องให้รัฐบาลและธุรกิจเอกชนให้ความสนใจต่อชีวิตความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิตและสิทธิมนุษยชน ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น รวมทั้งทำการต่อสู้เพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของรัฐและเศรษฐกิจสังคมในทุกสาขา

โดยทั่วไปแล้ว องค์กรเอกชนได้เริ่มพัฒนาในเกาหลีมาช้านาน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะวิเคราะห์ถึงประวัติขององค์กรเอกชนในประเทศนี้เป็นลำดับดังนี้

(1) ขบวนการประชาสังคมนระหว่างปี ค.ศ. 1960-1987

นับตั้งแต่ ค.ศ. 1948 ที่เกาหลีได้ก่อตั้งประเทศขึ้นมาขึ้นนั้น ชาวเมืองโสมต่างลึกลงใจที่ได้รับเอกราชภายหลังที่ถูกญี่ปุ่นยึดครองเป็นอาณานิคมเป็นเวลานาน แต่ในยุคนั้น ประชาชนตกอยู่ในสภาพที่ยากจนยิ่ง ทั้งนี้เพราะความมั่งคั่งของประเทศและแรงงานได้ถูกญี่ปุ่นดูดดึงไปใช้เพื่อทำสงครามโลกครั้งที่สอง คงเหลือแต่ซากปรักหักพังอันเป็นผลจากการต่อสู้ระหว่างกลุ่มผู้รักชาติและผู้ปกครองญี่ปุ่น ในยุคอาณานิคมนี้เช่นกันที่ได้เกิดกลุ่มประชาสังคมนหลากหลายกลุ่ม ทั้งที่เป็นพวกเสรีนิยม พวกนักรบเพื่อการกู้ชาติและพวกคอมมิวนิสต์ ทุกกลุ่มต่างมีเป้าหมายเดียวกัน นั่นคือ ต้องการขับไล่ญี่ปุ่นออกไปจากคาบสมุทรเกาหลีและคืนอำนาจอธิปไตยของชนชาติเกาหลีกลับคืนมาอย่างใดก็ตาม แม้ว่าแต่ละกลุ่มแต่ละพวกจะมีพื้นเพและอุดมการณ์ทางการเมืองแตกต่างกัน แต่ด้วยเป้าหมายเพื่อกอบกู้มาตุภูมิเป็นสิ่งเดียวที่พวกเขาปรารถนาและประสงค์ให้สัมฤทธิ์ผลอย่างรวดเร็ว ทำให้พวกเขาทำงานร่วมกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ต่อมา ภายหลังจากที่มีการก่อตั้งประเทศขึ้นได้แล้วความลึกลงใจในเอกราชของชาติดำเนินได้เพียง 3 ปี ก็เกิดสงครามเกาหลีเหนือ-ใต้ขึ้นในปี ค.ศ. 1950 สงครามได้ล้างผลาญคนเผ่าพันธุ์เดียวกันด้วยการนำทหารและอาวุธจากประชาคมโลกเข้าร่วมประหัตประหารคนเกาหลีอย่างไร้ความปราณี สงครามกินเวลานานถึง 3 ปีและได้สร้างรอยบอบช้ำให้กับสภาพทางกายภาพและทางสังคมบนคาบสมุทรอย่างรุนแรงเกินกว่าจะพรรณนาได้ ผู้คนภายหลังสงครามจึงตกอยู่ในสภาพยากจนขั้นแค้นอย่างแท้จริง ในช่วงนี้เองได้มีการก่อตั้งองค์กรเอกชนทำการช่วยเหลือผู้ยากไร้ขึ้น และต่างได้ทำหน้าที่กันอย่างสุดฝีมือเพื่อให้คนฟื้นความทุกข์ทรมาน ขาดอาหาร ขาดเครื่องอุปโภคบริโภคและที่อยู่อาศัยเพียงพอให้มีชีวิตรอด ตลอดจน ช่วยกันปรับปรุงที่ดินทำกินที่ถูกทำลายด้วยถูกระเบิดและอาวุธให้สามารถพลิกฟื้นคืนเป็นที่ดินทำกินได้ดังเดิม ระยะเวลาที่แสนยากลำบากกว่า 7 ปี ระหว่าง ค.ศ. 1953-1960 ผ่านผ่านไปอย่างเชื่องช้า และชาวเมืองโสมก็สามารถรื้อฟื้นประเทศให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติได้ สงครามเกาหลีได้ทำให้สังคมเกาหลีกลายเป็นสังคมที่มีความเท่าเทียมกันที่สุดสังคมหนึ่ง เพราะทุกคนต่าง

ยากจนเท่าเทียมกันหมดนั่นเอง ทรัพย์สินเกือบทุกอย่างได้ถูกทำลายอย่างย่อยยับ แทบทุกคนต้องเริ่มต้นนับหนึ่งกันใหม่

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศจะตกอยู่ท่ามกลางปัญหาที่เป็นผลมาจากปัจจัยภายนอก นั่นคือ การรุกรานจากเกาหลีเหนือ แต่ความร่ำร้อนทางการเมืองภายในก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ทั้งนี้เป็นเพราะ ดร. ซึงมัน รี และคณะต้องการจะครอบครองอำนาจไว้แต่เพียงกลุ่มเดียวตลอดไป โดยผู้นำประเทศได้ใช้อำนาจกดดันให้เปลี่ยนรัฐธรรมนูญเพื่อให้เขาสามารถเป็นประธานาธิบดีได้ตลอดชีวิต อันเป็นการเริ่มต้นของลัทธิเผด็จการในเกาหลีใต้ จากประเด็นดังกล่าว ทำให้ชาวเกาหลีที่รักความเป็นธรรมและต้องการรักษาสีทิวในระบอบประชาธิปไตยจึงได้รวมกลุ่มต่อสู้กับรัฐบาลให้ลงจากอำนาจตลอดช่วงตอนปลายของทศวรรษ 1950 แต่สิ่งที่พวกเขาได้รับก็คือ การขับไล่ทุบตีจากตำรวจและทหารเพื่อการสลายการชุมนุม จนกระทั่งมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีในเดือนมีนาคม 1960 ดร. ซึงมัน รี ได้รับเลือกแบบถล่มทลายอีกครั้ง แต่คนทั่วไปเห็นว่า เป็นการเลือกตั้งที่สกปรกมากที่สุด นักศึกษาทำหน้าที่เป็นหัวหอกทำการประท้วงการเลือกตั้ง และได้รับการสนับสนุนจากประชาชนทุกหมู่เหล่าเดินขบวนขับไล่ในเดือนเมษายน หรือที่เรียกว่า การปฏิวัติเดือนเมษายน (April Revolution of 1960) ทำให้ ดร. ซึงมัน รี ต้องเดินทางออกไปลี้ภัยยังต่างประเทศ อันเป็นการสิ้นสุดลัทธิเผด็จการในยุคนี้

ความสำเร็จในการขับไล่ นายซึงมัน รี ออกไป ทำให้กลุ่มประชาสังคมและนักศึกษาตระหนักว่า พวกตนมีพลังอำนาจสามารถต่อต้านเผด็จการทางการเมืองได้ ทำให้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมตัวของประชาชน โดยอาศัยกลุ่มนักศึกษาเป็นแกนนำ การต่อต้านการปกครองแบบเผด็จการ เช่น ต่อต้านรัฐธรรมนูญฉบับยูซินในช่วงต้นทศวรรษ 1970 เรียกร้องให้ประธานาธิบดีปึก จุงฮีคืนอำนาจให้แก่ประชาชนหลายครั้งหลายคราตลอดทศวรรษ 1970 จนกระทั่งนายปึก จุงฮีถูกสังหารในปี 1979 เป็นต้น

กลุ่มศาสนาก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ เช่น Christian Youth Association for Restoring Democracy, Young Christian Workers, Christian Academy และ Christian Priests Association for Justice ได้สนับสนุนกลุ่มใต้ดิน ชื่อ People's Congress for the Restoration of Democracy ต่อสู้กับรัฐบาลเผด็จการของนายปึก จุงฮีในยุคนาธานรัฐที่ 4 (1972-1979) อย่างต่อเนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า ปึก จุงฮีผลักดันให้เปลี่ยน

รัฐธรรมนูญเป็นฉบับยูจีนเพื่อให้ตนเองสามารถเป็นผู้นำประเทศได้ตลอดกาล แจก เช่นเดียวกับจอมเผด็จการชิงมัน รี คนกลุ่มนี้เห็นว่า ปัก จุงฮีได้ใช้กลไกของทหารเข้ายึดอำนาจของรัฐไว้ในกำมือ และแจกจ่ายผลประโยชน์ของชาติให้แก่แม่ทัพนายกองอย่างถ้วนหน้า อันเป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตยของชาติและมีการฉ้อราษฎร์บังหลวงกันอย่างดาษดื่น แม้ว่า นายปัก จุงฮีจะผลักดันนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจจนได้รับความสำเร็จในระดับหนึ่งก็ตาม แต่เขาก็ได้ใช้อำนาจเผด็จการกดขี่ข่มเหงประชาชนที่ไม่เห็นพ้องด้วยวิธีการที่โหดร้ายทารุณ เช่น จับกุมสมาชิกกลุ่มประชาสังคม จำคุก โขย กด หัวจุ่มน้ำ หรือทรมานด้วยวิธีการต่าง ๆ นานา สื่อมวลชนก็ถูกรัฐบาลควบคุมอย่างสิ้นเชิง ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่สร้างขึ้นโดยฝ่ายรัฐบาล ในยุคนี้ ยุทธวิธีการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยระหว่างกลุ่มประชาสังคม-รัฐบาล ได้แก่ การประท้วง และการเดินขบวนมากกว่าที่จะใช้วิธีการปลุกระดมให้ประชาชนทุกกลุ่มร่วมมือเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบแบบถาวร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ เป็นยุทธวิธีที่กระทำกันเป็นครั้งคราว โดยมีกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มศาสนาเป็นแกนหลัก

การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยได้ดำเนินต่อมาภายหลังอาสัญกรรมของนายปัก จุงฮี เช่น ในช่วงก่อนและหลังการปกครองของนายพลชุน ดุชวาน ในช่วงการนองเลือดที่เมืองกวางจูในปี ค.ศ. 1980 ที่ผู้เรียกร้องประชาธิปไตยได้ปะทะกับเจ้าหน้าที่รักษาความสงบของรัฐทำให้มีผู้ล้มตายนับพันคน อันเป็นการสร้างรอยด่างให้กับเกาหลีใต้จนยากที่จะลืมเลือนไปได้จนถึงปัจจุบัน และในช่วงการปกครองของประธานาธิบดีชุน ดุชวาน (ค.ศ. 1981-1987) ซึ่งเป็นการต่อสู้เพื่อล้มล้างอำนาจเผด็จการทหารที่เป็นไปอย่างดุเดือดและรุนแรง จนหลายชีวิตต้องจบสิ้นและทรัพย์สินเสียหายมากมายมหาศาล จนกระทั่งเมื่อตำแหน่งผู้นำทางการเมืองถูกส่งผ่านไปยังนายพลโรห์ เทวู ผู้ประกาศว่าจะยุติการเผชิญหน้าระหว่างผู้เรียกร้องประชาธิปไตยกับฝ่ายรัฐบาล โดยเขาย้ำว่า รัฐบาลของเขาจะคืนอำนาจสู่มวลชนตามคำปฏิญญาเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1987 (June 29 Declaration) ทำให้การเมืองเกาหลีค่อย ๆ กลับเข้าสู่ภาวะปกติ ทหารได้ยอมสยบต่อมวลชน แม้ว่าในยุคประธานาธิบดีโรห์ เทวู (ค.ศ. 1988-1991) จะยังคงมีความเกี่ยวข้องกับทหารบ้างก็ตาม จนกระทั่ง นายคิม ยังแซมได้รับเลือกให้เป็นประธานาธิบดี (ค.ศ. 1992-1997) ซึ่งถือได้ว่าเขาเป็นนักการเมืองอาชีพคนแรกที่ไม่ได้มาจากสายทหาร

(2) พลังกลุ่มประชาสังคม ยุค 1987-ปัจจุบัน

เมื่อเป้าหมายทางการเมืองบรรลุผล พลังของกลุ่มประชาสังคมก็ได้รับการจัดตั้งขึ้นให้เป็นระบบในรูปของเอ็นจีโอ บางส่วนก็ตั้งเป็นองค์กรประชาสังคม (civic groups) เพื่อแสดงบทบาทเข้าร่วมในกระบวนการเมืองและการแก้ไขปัญหาสังคม ทำให้กลายเป็นกลุ่มถาวร ดังตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น The Citizens' Coalition for Economic Justice ตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1989 The Korean Federation of Environment Movement ในปี 1983 และ People's Solidarity of Participatory Democracy ในปี 1994 เป็นต้น

องค์กรประชาสังคมต่างทำงานในกิจกรรมทางด้านอาชีพและผลประโยชน์แต่ละประเภท ในจำนวนนี้มีถึงร้อยละ 54.4 ที่ไม่ได้จดทะเบียนตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่มีปรัชญาการทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะและความมั่งคั่งของชุมชนโดยตรงมีจำนวนไม่มากนัก แต่ทุกกลุ่มก็ถือว่ามึบทบาทต่อสังคมเกาหลีเป็นอย่างมาก โดยเป้าหมายของกลุ่มประชาสังคมจะเน้น “การปฏิรูปสังคม” (demand for reform) และได้รับการสนับสนุนจากประชาชนทุกหมู่เหล่าและสื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง ทำให้กิจกรรมที่พวกเขาจัดขึ้นมีผลต่อการสร้างและการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐอย่างต่อเนื่องเสมอมา¹⁰

ขบวนการประชาสังคมของเกาหลียังคงเคลื่อนไหว แม้ว่าผู้นำรัฐบาลทั้งนายคิมยังแจม และนายคิม เดจุง (ค.ศ. 1998-2002) ต่างเป็นนักการเมืองพลเรือนและมีนโยบายในการปฏิรูปสังคม แต่เนื่องจากเกาหลีได้ผ่านการปกครองแบบเผด็จการมาช้านาน และการเมืองในระบบมีลักษณะเป็นแบบกลุ่มพวก (crony politics) เน้นภูมิภาคนิยม (regionalism) เป็นหลักทำให้กลายเป็นการเล่นการเมืองแบบผูกขาดในหมู่คนกลุ่มเล็ก ๆ ยากยิ่งที่คนทั่วไปจะเข้าถึง อนึ่ง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมักใช้อำนาจหน้าที่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ทำให้เกิดการคอร์รัปชันฉาวโฉ่ครั้งแล้วครั้งเล่าในรัฐบาลของนักการเมืองอาชีพทั้งสองเสมอมา ไม่ว่าผู้นั้นจะดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี ที่ปรึกษาประธานาธิบดี รวมทั้งลูกของผู้นำประเทศในยุคปัจจุบัน ดังนั้น กลุ่มประชาสังคมจึงไม่ไว้ใจนักการเมือง และพยายามหาทางเข้าไปสอดส่องดูแล จนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมเกาหลีไป

ตัวอย่างสำคัญที่เป็นที่โจษจันกันไปทั่วประเทศและทั่วโลก ก็คือ มีการรวมตัวของกลุ่มประชาสังคมหลายกลุ่ม ภายใต้ชื่อ Citizens' Alliance for the 2000 General Elections (CAGE) ในการเข้าไปตรวจสอบประวัติผู้สมัครในการเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ.

2000 และได้เปิดเผยรายชื่อผู้สมัครเมืองที่เคยมีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจแก่สาธารณชน ก่อนที่จะมีการเลือกตั้ง ผลลัพธ์ก็คือ ผู้สมัครเมืองที่มีรายชื่อ “ต้องห้าม” 86 คนนี้ มีถึง 59 คนที่ไม่ได้รับการเลือกหรือพ่ายแพ้การเลือกตั้งในปีนั้น นี่ถือเป็นผลงานของการรณรงค์ของ CAGE ที่แจ้งข่าวให้ผู้เลือกตั้งได้รับรู้ประวัติของผู้สมัครที่น่ารังเกียจอย่างละเอียด ก่อนที่จะตัดสินใจเลือก อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของ CAGE ใช่ว่าจะไร้อุปสรรค เพราะนายลี จองซัน อดีตสมาชิกรัฐสภาเขตของโนในกรุงโซลแห่งพรรค MDP ได้ยื่นฟ้องต่อศาลให้ลงโทษหัวหน้ากลุ่มประชาสังคมนี้ จำนวน 4 ราย โดยกล่าวหาว่า พวกเขาได้กระทำผิดต่อกฎหมายเลือกตั้ง ด้วยข้อหาที่ว่า “ก่อให้เกิดแรงกดดันทางจิตใจไม่ให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามความประสงค์ของตน” ทั้งนี้ เพราะก่อนการเลือกตั้ง เขาได้ถูกกลุ่มประชาสังคมนี้เผยแพร่ข้อมูลกล่าวหาว่าเขาเป็นนักการเมืองแล้ว ไม่สมควรที่จะเป็นสมาชิกรัฐสภาในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2000 เขาจึงเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนเงิน 100 ล้านวอน (1 บาทเท่ากับ 30 วอน)

ศาลฎีกาได้ไต่สวนคดีดังกล่าว และละเว้นคำตัดสินลงโทษผู้ถูกกล่าวหาตามคำตัดสินของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ คือปรับหัวหน้ากลุ่มทั้ง 4 คนเป็นเงินคนละ 500,000 วอนเมื่อวันที่ 26 กันยายน ค.ศ. 2002 รวมเวลาการไต่สวนคดีนี้ 2 ปี ศาลได้ชี้แจงว่า “องค์กรประชาสังคมเหล่านี้ได้ใช้กลไกเกณฑ์ที่กลุ่มตนตั้งขึ้นเองกล่าวหาผู้สมัคร ด้วยเป้าประสงค์ที่จะให้การเลือกตั้งมีความโปร่งใสและสะอาด แต่ก็ได้กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง จึงต้องถูกลงโทษ” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แม้ว่า พวกเขาจะมีความปรารถนาดี แต่ก็กระทำผิดกฎหมาย

นี่คงเป็นอุทาหรณ์ให้กลุ่มต่าง ๆ จำนวน 300 กลุ่มที่รวมตัวกันจัดกิจกรรมทำนองเดียวกันในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2002 ได้ตระหนักถึงกฎหมายบ้านเมืองด้วย¹¹

3. กลุ่มเรียกร้องสิทธิสตรี

กลุ่มประชาสังคมอีกตัวอย่างหนึ่งที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสามารถดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จได้ระดับหนึ่ง คือ ขบวนการเรียกร้องสิทธิสตรี ดังจะขอกล่าวในรายละเอียด ดังนี้

... ประธานาธิบดีคิม เจุงได้ประกาศผลงานเนื่องในโอกาสครบรอบสองปีแห่งการบริหารงานรัฐบาลของเขาในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2000 ในคำแถลงหัวข้อที่ 10 เรื่อง การปรับปรุงสิทธิสตรีและการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและประชาสังคม มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

“รัฐบาลได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายหลายฉบับเพื่อปรับปรุงสถานภาพสตรี เช่น กฎหมายห้ามการกีดกันทางเพศ (กุมภาพันธ์ 1999) กฎหมายสนับสนุนนักธุรกิจสตรี (กุมภาพันธ์ 1999) และกฎหมายป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ (มกราคม 2000) เป็นต้น

รัฐบาลได้ขยายโอกาสของสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มจำนวนการแต่งตั้งสตรีให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการระดับสูง อีกทั้งได้แต่งตั้งสตรีสองคนในคณะรัฐมนตรีเป็นเลขาธิการประจำทำเนียบประธานาธิบดี 6 คน และเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจ 2 คน ในขณะเดียวกัน รัฐสภาได้ผ่านกฎหมายกำหนดให้มีสัดส่วนจำนวนสมาชิกรัฐสภาที่เป็นสตรี ร้อยละ 30 และให้มีสัดส่วนของสตรีในคณะกรรมการต่าง ๆ ของรัฐบาลร้อยละ 30 ภายในสิ้นปี 2000 นอกจากนี้ มีความพยายามที่จะปรับปรุงสิทธิสตรีในแง่ต่าง ๆ และให้มีการตระหนักถึงความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ โดยรัฐบาลได้ตั้งหน่วยงานรับร้องทุกข์เกี่ยวกับการกีดกันทางเพศและการกีดกันในด้านการทำงาน อีกทั้งได้เพิ่มจำนวนสตรีเข้าศึกษาในโรงเรียนนายทหารบกและมหาวิทยาลัยการตำรวจแห่งชาติอีกด้วย

จากการที่สถานภาพของผู้หญิงเกาหลีได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ นี้ องค์การ UNDP ได้เพิ่มระดับการพัฒนาสถานภาพทางเพศของเกาหลีเป็นลำดับที่ 30 ในปี 1999 ซึ่งเลื่อนสูงขึ้นจากลำดับที่ 37 ในปี ค.ศ. 1998 อนึ่ง องค์การสหประชาชาติได้คัดเลือกให้เกาหลีเป็นชาติที่มีการปรับปรุงสถานภาพสตรีให้สูงขึ้นมากที่สุดประเทศหนึ่งในเอเชีย

อีกประการหนึ่ง ได้มีโครงการที่จะยกระดับคณะกรรมการประธานาธิบดีเกี่ยวกับสตรี ขึ้นเป็นกระทรวงกิจการสตรี”...

จากคำประกาศของผู้นำประเทศเกาหลีใต้ที่เพิ่งกล่าวถึงนี้ เป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยินดีต่อสตรีของประเทศนี้ที่ได้รับการเอาใจใส่จากรัฐบาล และยังคงคาดหวังต่อไปอีกว่า

สถานภาพของสตรีเกาหลีจะสูงเด่นและสร้างสรรค์ประโยชน์มากมายแก่สังคมต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตาม คำประกาศดังกล่าวอาจก่อให้เกิดข้อสงสัยว่า ทำไมผู้นำรัฐบาลได้แสดงความกระตือรือร้นอย่างเห็นได้ชัดถึงการสนับสนุนปรับปรุงสถานภาพสตรียิ่งนัก มีเหตุผลใดที่ต้องกระทำเช่นนั้นในยุคปัจจุบัน และสถานการณ์เกี่ยวกับสตรีของเกาหลีในอดีตเป็นเช่นไร คำถามเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นที่น่าสนใจและจำเป็นต้องสืบสาวหาคำตอบเพื่อจักได้รับความรู้ความเข้าใจในหัวข้อนี้อย่างชัดเจน ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวข้อสำคัญในการศึกษาเรื่องสังคมและวัฒนธรรมของสังคมเกาหลีทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ก. ภูมิหลัง

สถานภาพของสตรีเกาหลีอยู่ต่ำกว่าบุรุษในทุกด้าน ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการยกย่องผู้ชายให้มีสถานภาพสูงสุดทั้งในสังคมและในครอบครัว (public and private) กล่าวกันว่า ระบบครอบครัวที่คนเกาหลียึดถือเป็นผลมาจากการนับถือลัทธิคำสอนของขงจื้อ โดยลัทธินี้เชื่อว่า ทัวทั้งจักรวาลมีเพียงครอบครัวใหญ่ครอบครัวหนึ่ง ทุกสิ่งจะมีความเกี่ยวข้องกันและกัน และจะมีการเรียงลำดับสูง-ต่ำ จากชั้นต่ำสุดคือมนุษย์ ขึ้นไปจนถึงสวรรค์ สวรรค์เป็นแหล่งรวมของทุกสิ่งและเป็นบรรพบุรุษของสรรพสิ่งบนพื้นพิภพ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องขึ้นอยู่กับสวรรค์และต้องกระทำหรือประพฤติปฏิบัติตนตามที่ฟ้าลิขิต ซึ่งฟ้าลิขิตนี้เป็นทฤษฎีที่ครอบคลุมไปถึงวิธีการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด กฎนี้เรียกว่า “สามกั๋ง โอโรยุน” หมายถึงข้อบัญญัติ 5 ประการที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวใหญ่เดียวกัน

ข้อบัญญัติโอโรยุน ได้แก่ (1) เป็นความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญที่สุด ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักระหว่างสวรรค์กับโลกมนุษย์ และระหว่างชายกับหญิง หรือสามีกับภรรยา (2) เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ของข้อแรก นั่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกชาย (3) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างพี่ชายคนโตและน้องชายรองลงมา (4) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน และ (5) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครอง

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวถึง 3 ข้อ และแม้แต่ข้อ (4) และ (5) ก็อาจจะถือได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ในแง่ของครอบครัว กล่าวคือ ชาติหรือประเทศ เรียกว่า คุณ-กะ ซึ่งหมายถึง ชาติ-ครอบครัว

โดยจะมีคำเรียกจักรพรรดิว่า คุณ-บุ ซึ่งหมายถึงชาติ-บิดา ทั้งนี้ ถือว่าองค์จักรพรรดิเป็นหัวหน้าของครอบครัวของคนทั้งชาติที่จะต้องให้ความเคารพเชื่อฟังเสมือนเป็นหัวหน้าครอบครัวของตนเอง

อาจกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกชายจะต้องมีความรักและผูกพันต่อกัน ระหว่างภักดิ์ริย์กับประชาชนจะต้องมีความเที่ยงธรรมถูกต้องระหว่างสามีภรรยาเป็นการแบ่งหน้าที่ ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้เยาว์เป็นการปฏิบัติต่อกันที่ต้องยึดถือความสูง-ต่ำอย่างเคร่งครัด และระหว่างเพื่อนกับเพื่อนจะต้องมีความสัจย์ซื่อและจริงใจต่อกัน

จากการยึดถือหลักคำสอนของลัทธิขงจื้อ ทำให้ครอบครัวของชาวเกาหลีเป็นไปตามระเบียบแบบแผนความสัมพันธ์ของสมาชิกของครอบครัวที่พึงปฏิบัติต่อกันอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเคารพนับถือและความกตัญญูต่อบิดามารดาจะปรากฏเด่นชัด ทั้งในอดีตกาลจนถึงปัจจุบัน หากจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง แต่ก็น้อยมาก

ความกตัญญูต่อพ่อแม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานหลัก ได้แก่ (1) หลักที่กล่าวถึงสถานภาพที่สูงเด่น-ต้อยต่ำ (2) หลักที่ลูกชายจะต้องอยู่ใต้อำนาจของบิดามารดาอย่างแท้จริง (3) หลักที่ผู้เยาว์ ผู้หญิง และผู้มีสถานภาพที่ต่ำกว่าจะต้องเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสที่เป็นชายในครอบครัวและต่อผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า และ (4) การอกตัญญูต่อพ่อแม่ถือเป็นการกระทำเทียบเท่ากับการประกอบอาชญากรรมและจะต้องถูกลงโทษอย่างหนัก

ในอดีต ครอบครัวหนึ่ง ๆ จะประกอบไปด้วยสมาชิกจาก 2 หรือ 3 หรือ 4 ชั่วอายุคนอาศัยอยู่รวมกันในบ้านที่มีลักษณะเป็นรูปตัวอักษรยู (U) หรือแอล (L) ในภาษาอังกฤษ กล่าวคือ จะมีทวดและปู่ย่า อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวของพ่อแม่และลูกด้วย การจัดแบ่งห้อง ก็จะแบ่งออกเป็นห้องของปู่ ห้องของพ่อ ห้องของลูกชาย ห้องผู้หญิง ห้องรับแขก และห้องครัว เป็นต้น

ลูกชายคนโตจะเป็นผู้สืบทอดบ้านและมรดกจากบิดา บิดาจะเป็นผู้สืบทอดบ้านจากปู่ อย่างนี้เรื่อยไปจนถึงต้นบรรพบุรุษ ดังนั้น การมีลูกชายจึงถือเป็นสิ่งจำเป็นของครอบครัว ทั้งนี้เพื่อจะไม่ให้ตระกูลขาดตอนสูญหายไป

(1) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ตามลัทธิธรรมเนียมขงจื้อนั้น ผู้หญิงจะต้องย้ายไปอาศัยอยู่ในบ้านของสามีภายหลังการแต่งงาน โดยจะย้ายออกจากตระกูลเดิมของ

คนเพื่อเข้าเป็นสมาชิกใหม่ในสายตระกูลของสามี (แม้ว่าจะไม่ต้องเปลี่ยนชื่อสกุลเป็นของสามีก็ตาม) เธอจึงมีค่าเป็นเสมือน “สิ่งของ” หรือเป็นสมบัติของผู้ชาย โดยไม่มีสิทธิเรียกร้องสิ่งใด อนึ่ง ทุกสิ่งทุกอย่างจะได้รับการจัดสรรไว้ให้ว่าควรจะได้รับอะไรและควรจะต้องทำอะไรในการดำรงชีวิตประจำวัน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของภรรยาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตัวให้เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวใหญ่ของฝ่ายชาย ในยามที่เธอกระทำผิดหรือไม่กระทำตามความต้องการของสามี รวมทั้งสมาชิกของครอบครัวสามี เธอจะถูกลงโทษ ซึ่งสามีบางคนอาจทุบตีภรรยาของตนโดยไม่มีใครสามารถห้ามได้

ในครอบครัวหนึ่ง ๆ ผู้ชายจะเป็นใหญ่ในบ้าน ผู้อาวุโสชายจะมีอำนาจสูงสุดในการปกครองดูแลสมาชิกทุกคนในครัวเรือน จะตัดสินใจเรื่องใหญ่ ๆ และแสวงหาเงินทองจากนอกบ้านนำมาเลี้ยงดูทุกคนให้มีความสุข คำพูดหรือคำสั่งของผู้นำครอบครัวถือเป็นเด็ดขาด อีกทั้งมีอำนาจสูงสุดเบ็ดเสร็จที่ไม่มีผู้ใดกล้าโต้แย้งได้ บทบาทของผู้นำจะสูงเด่นและได้รับการมอบอำนาจต่อบิดา ผู้เป็นบิดาจะได้รับจากปู่ เป็นอย่างนี้เรื่อยไปจนถึงผู้ให้กำเนิดตระกูล ในขณะที่เดียวกัน ลูกชายคนโต ผู้ซึ่งได้รับมอบความเป็นผู้นำจากบิดา ก็จะส่งต่อไปยังลูกชายคนโตของตนให้รับช่วงต่อไป ผู้เป็นพ่อจะมีแบบแผนพฤติกรรมของความเป็นหัวหน้าครอบครัวอย่างแท้จริง จะไม่เล่นหัวหรือทำตัวไม่เป็นสาระ หรือเข้าไปในครัวเพื่อทำอาหาร เพราะถือว่าครัวเป็นบริเวณเขตต้องห้ามของผู้ชายที่จะย่างกรายเข้าไปมิได้ หรือแม้แต่จะอุ้มลูก ก็ทำต่อหน้าคนอื่นไม่ได้ เพราะเป็นงานของผู้หญิง ทำให้พฤติกรรมการแสดงออกดูขึงขัง เป็นทางการ เครื่องขิมกับสมาชิกทุกคน โดยเฉพาะกับลูกชายคนโตที่จะต้องสร้างระยะห่างทางสังคมไว้มากพอที่ลูกชายจะต้องให้ความเคารพต่อบิดาสูงสุดและไม่ทำตัวคุ้นเคยสนิทสนมกับพ่อมากจนเกินไป

งานในบ้าน เช่น การทำอาหาร ปัดกวาดเช็ดถู การเลี้ยงลูก เป็นหน้าที่ของแม่บ้านและลูกสาว ผู้ชายจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวแม้แต่น้อย ผู้หญิงจะต้องรับใช้ผู้ชายทุกอย่าง เป็นเสมือนทาสรับใช้ที่ต้องคอยปรนนิบัติหัวหน้าครัวเรือนและลูกชาย ด้วยเหตุนี้ การแต่งงานจึงเป็นเสมือนการแบ่งงานกันทำระหว่างชายกับหญิง โดยที่ชายทำงานนอกบ้านและหญิงทำงานในบ้าน และยังผลให้ผู้หญิงมีสถานภาพด้อยกว่าผู้ชายอย่างเห็นได้ชัด

(2) ความสัมพันธ์ในสังคม ในอดีต สถานที่ทำงานทุกแห่งจะมีแต่ผู้ชายทำงานในหน้าที่เป็นหัวหน้า และพนักงานทุกระดับ หากจะมีผู้หญิงบ้าง พวกเขาจะทำงานในตำแหน่งสนับสนุนและรับใช้ เช่น เป็นพนักงานทำความสะอาด เป็นผู้ซุงซากาแฟบริการ

เป็นฝ่ายประชาสัมพันธน์ พนักงานพิมพ์ดีด จัดแฟ้มเอกสาร เป็นต้น ผู้หญิงจะได้รับการกีดกันไม่ให้ทำงานในตำแหน่งที่มีความสำคัญในองค์กร และจะไม่ได้รับการฝึกอบรมเรียนรู้งานที่เป็นหลักสำคัญและบริษัทจะไม่ลงทุนให้ไปศึกษาต่อ รวมทั้งจะไม่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบริหาร ทั้งนี้เพราะจะเป็นที่รู้กันว่า เมื่อพวกเขาแต่งงานก็จะต้องออกไปดูแลครอบครัวสามี และยังมีลูก ก็ต้องออกงานอย่างไม่ต้องสงสัย

ส่วนรายได้ของผู้หญิงนั้น แม้จะได้รับประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตรในระดับเดียวกับผู้ชาย พวกเขาจะได้รับเงินเดือนต่ำกว่ามาก ดังนั้น พ่อแม่ส่วนใหญ่จะไม่นิยมส่งลูกสาวให้เรียนต่อในชั้นสูง แต่จะสงวนทุนการศึกษาส่งให้ลูกชายเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ทั้งนั้น เป็นเพราะความเชื่อที่ว่า ผู้หญิงเรียนไปก็เท่านั้น ต้องออกจากงานเมื่อถึงเวลาแต่งงาน พวกเขาส่วนใหญ่จึงต้องออกจากโรงเรียนเมื่อเรียนจบชั้นมัธยม งานที่ผู้หญิงวัยรุ่นทำก็คือ งานในโรงงานผลิตสินค้า งานขายของหน้าร้าน และลูกจ้างในร้านที่ผลิตสินค้าขนาดเล็ก และงานบริการ โดยพวกเขาจะเก็บรายได้ส่งให้พ่อแม่ และส่งเสียพี่ชาย/น้องชายให้เข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย ในขณะที่ลูกชายที่จบการศึกษาระดับสูงสุดจะถือเป็นเกียรติยศชื่อเสียงของครอบครัวและยังได้ทำงานในตำแหน่งหน้าที่ที่ดี ก็จะเป็นเกียรติประวัติแก่วงศ์ตระกูล

ข. การเปลี่ยนแปลงในชีวิตและฐานะของสตรี

เมื่อเกาหลีประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่หนึ่งในปี ค.ศ. 1962 ประชากรทุกหมู่เหล่าได้เข้าร่วมในกระบวนการในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อเป้าหมายให้ประเทศกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม (industrialization) ได้สัมฤทธิ์ผล ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ก็คือ สังคมเกาหลีมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ในช่วงระหว่างทศวรรษที่ 1960-1990 ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม การศึกษา การเคลื่อนไหวทางสังคม กฎหมายและการเมือง รวมทั้งชีวิตความเป็นอยู่ทางด้านครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง ในขณะเดียวกัน ก็เกิดข้อขัดแย้งขึ้นในสังคมที่เกี่ยวกับสตรี อันเป็นผลมาจากปัจจัยหลัก 2 ประการ คือ (1) สภาพที่เปลี่ยนไปก่อให้เกิดความตระหนักในชีวิตและสังคมในหมู่ผู้หญิง และ (2) ทักษะของสังคมที่ยังคงยึดมั่นในความไม่เท่าเทียมกันและการแบ่งงานกันระหว่างเพศ โดยผู้หญิงยังคงถูกกีดกันไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ทางสังคม อีกทั้งยังได้รับความรังเกียจ

ถึงความไม่เท่าเทียมกันในสถานที่ทำงาน ในครอบครัว และในด้านความสัมพันธ์กับผู้ชาย อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ในยุคใหม่ได้เอื้ออำนวยให้ผู้หญิงเกาหลีหันกลับมามองคุณสมบัติของตนในสังคม และพวกเขอดูต่างเห็นพ้องต้องกันว่า สิทธิและเสรีภาพควรจะเปิดกว้างขึ้นในสังคมปัจจุบัน ดังนั้น การลุกขึ้นมาเรียกร้องต่อสังคมจึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกที่แท้จริงและภาพลักษณ์ของผู้หญิง

ข้อมูลต่อไปนี้ได้สรุปมาจากข้อเขียนของนักต่อสู้สิทธิสตรีเกาหลี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบทความของศาสตราจารย์ซิม ยังฮี ภาควิชาสังคมวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮานยาง ซึ่งตีพิมพ์เมื่อต้นปี ค.ศ. 2000 อาจารย์ซิมเป็นหนึ่งในนักวิชาการที่ศึกษาค้นคว้าเรื่องผู้หญิงเกาหลีมานานและมีผลงานมากมาย

1. การเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้หญิงในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม

ในกระบวนการกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม การจ้างงานทั้งชายและหญิงได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจ้างงานในกลุ่มผู้หญิง ดังมีข้อมูลดังนี้ ใน ค.ศ. 1960 ผู้หญิงมีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจร้อยละ 26.8 เพิ่มขึ้นร้อยละ 41.9 ใน ค.ศ. 1985 และเป็นร้อยละ 49.5 ใน ค.ศ. 1997 ในขณะที่ผู้ชายทำร้อยละ 73.5 ใน ค.ศ. 1960 ร้อยละ 72.3 ใน ค.ศ. 1985 และเพิ่มเป็นร้อยละ 75.6 ใน ค.ศ. 1997 (ส่วนในปี ค.ศ. 1998 ทั้งสองเพศมีอัตราการจ้างงานลดลงเล็กน้อย อันเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ) จะเห็นได้ว่า อัตราการเข้าทำงานของผู้หญิงเกาหลีมีสูงกว่าญี่ปุ่น (42.5%) เล็กน้อย แต่ต่ำกว่าสิงคโปร์ (51.5%) สหรัฐฯ (59.2%) สวีเดน (75.6%) และเดนมาร์ก (72.3%)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบลักษณะอาชีพของผู้หญิงเกาหลีทำอยู่ จะเห็นได้ว่า อัตราที่ทำงานในระดับผู้จัดการ/ข้าราชการระดับสูงมีจำนวนต่ำสุดเมื่อเทียบกับกรณีของประเทศอื่น ดังข้อมูลในตารางดังนี้

การเปรียบเทียบอัตราการจ้างงานของผู้หญิง จำแนกตามประเภทอาชีพ

	ระดับสูง ผู้จัดการ	วิชาชีพ/เทคนิค งานกึ่งทักษะ	เสมียน	บริการ ขายของ	เกษตร ป่าไม้	ลูกจ้าง คนงาน
เกาหลีใต้	0.3	10.9	15.5	32.0	13.5	27.8
ญี่ปุ่น	13.1	29.8	13.8	12.8	6.3	23.8
สหรัฐฯ	20.2	38.2	13.0	17.7	1.3	9.7
สิงคโปร์	5.1	21.9	24.3	12.9	0.03	35.2
นอร์เวย์	34.4	20.6	11.9	21.5	2.8	8.6

อนึ่ง ข้อมูลในตารางชี้ให้เห็นว่า (1) ผู้หญิงเกาหลีทำงานในระดับผู้จัดการ/ข้าราชการระดับสูงมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเทียบกับกรณีของประเทศอื่น ๆ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐฯ สวีเดน และนอร์เวย์ แต่มีอัตราส่วนที่ทำงานในภาคบริการ ขายของ เกษตร/ป่าไม้/ประมง คนงาน/งานไร้ฝีมือสูงกว่า (2) ในภาคอุตสาหกรรม ผู้หญิงส่วนใหญ่ทำงานในงานบริการ ขายส่งและขายสินค้าอุปโภคบริโภค ในขณะที่ทำงานด้านการผลิตเพียงร้อยละ 16.6 นอกนั้นจะทำงานในอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง หากจำแนกตามขนาดอุตสาหกรรม ข้อมูลปี ค.ศ. 1997 ชี้ว่า ผู้หญิงร้อยละ 9.7 ทำงานในบริษัทที่มีลูกจ้าง 1,000 คน หรือมากกว่า ร้อยละ 13.5 ทำในโรงงานที่มีลูกจ้างระหว่าง 300-999 คน ร้อยละ 31 ทำในโรงงานที่มีลูกจ้างระหว่าง 50-299 คน และมีถึงร้อยละ 45.3 ทำงานในร้าน/โรงงานที่มีลูกจ้าง 5-49 คน

สามสิบปีที่ผ่านมา ผู้หญิงได้รับค่าจ้างต่ำกว่าชายถึงร้อยละ 62 แม้ว่าผู้หญิงจะได้รับค่าจ้างสูงขึ้นเรื่อยมา แต่ค่าจ้างก็ยังต่ำกว่าผู้ชายร้อยละ 46.7 ในปัจจุบัน ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะทำงานน้อยชั่วโมงกว่า และไม่สามารถก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสูง ๆ ได้ ทำให้มีรายได้ต่ำกว่าตลอดไป (ยกเว้นผู้ที่ทำงานราชการและเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีค่าจ้างแรงงานเท่ากัน) อนึ่ง เมื่อเทียบข้อมูลด้านตำแหน่งหน้าที่ในปี ค.ศ. 1997 อัตราส่วนผู้ชายที่ดำรงตำแหน่งระดับหัวหน้างานหรือผู้จัดการ (division chiefs) ร้อยละ 14.3 ส่วนผู้หญิงอยู่ในตำแหน่งนี้หรือสูงกว่า มีเพียงร้อยละ 1.6 เท่านั้น และ (3) การเข้า

ไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้หญิงมีลักษณะเป็นรูปตัวเอ็ม (M) กล่าวคือ ผู้หญิงทำงานในช่วงอายุ 25-34 มีจำนวนน้อยมาก ทั้งนี้ กว่าร้อยละ 70 ลาออกจากงาน อันเป็นผลมาจากการแต่งงาน ตั้งครรภ์และเลี้ยงดูลูก เมื่อพวกเขาออกจากงานแล้ว ก็เป็นการยากที่จะกลับไปทำงานให้เกิดความเจริญก้าวหน้าเทียบเท่ากับผู้ชายผู้ซึ่งทำงานต่อเนื่องมานับตั้งแต่แรกเริ่มเข้าทำงาน

ส่วนระดับการศึกษาของผู้หญิงที่ทำงานในบริษัทต่าง ๆ นั้น แรงงานและพนักงานส่วนใหญ่จะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีจำนวนมากกว่าแรงงานและพนักงานชายมาก ในทางตรงกันข้าม พนักงานหญิงที่จบปริญญาตรีขึ้นไปมีน้อยกว่าพนักงานที่เป็นชายจำนวนมากเช่นกัน ระดับการศึกษานี้เป็นดัชนีชี้ให้เห็นถึงความยากลำบากที่ผู้หญิงจะเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน อนึ่ง ในปี ค.ศ. 1996 ร้อยละ 50 ของบริษัทขนาดใหญ่หรือแซโบลมีพนักงานที่เป็นชายจบการศึกษาระดับอุดมศึกษาถึง ร้อยละ 87.9 ส่วนพนักงานหญิงเพียงร้อยละ 12.1 ที่จบในระดับเดียวกัน และหากจะพิจารณาให้ละเอียดแล้ว ร้อยละ 90 ของบัณฑิตชายเข้าทำงานในบริษัทที่มียอดขายสูงสุด 100 บริษัทแรกของประเทศ ลักษณะดังนี้ ก่อให้เกิดความสูญเสียเวลาที่ผู้หญิงใช้ในการศึกษาหาความรู้ในมหาวิทยาลัย เพราะจะไม่สามารถทำงานในงานที่มีความมั่นคงก้าวหน้า นอกจากนี้ หากเทียบอัตราการเข้าสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างบัณฑิตชายและหญิง จะมีช่องว่างห่างถึงสี่เท่า หรือเป็นช่องว่างที่ห่างมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในกลุ่ม OECD ที่เกาหลีเป็นสมาชิกอยู่

2. สภาพครอบครัว

รูปแบบ/แบบแผนครอบครัวเกาหลีได้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เกือบคล้ายคลึงกับประเทศทางตะวันตก กล่าวคือ มีแนวโน้มก้าวไปสู่การเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา และขนาดของครอบครัวเล็กลงเรื่อยมา จากการมีจำนวนสมาชิก 6.8 คนต่อหนึ่งครอบครัวใน ค.ศ. 1960 เป็น 4.5 คนใน ค.ศ. 1988 เป็น 3.8 คนในปี 1990 และ 3.3 คน ในปี 1995 ส่วนอัตราการเกิดก็ลดลงจากร้อยละ 4.8 ในปี 1966 เป็นร้อยละ 1.6 ในปี 1997

ในอดีต ครอบครัวหนึ่ง ๆ จะมีสมาชิก 3 ช่วงอายุคนอาศัยอยู่ภายใต้หลังคาเดียวกัน ปัจจุบัน มีการแยกกันอยู่เป็นครอบครัวเล็ก ๆ ดังเช่น ครอบครัวเดี่ยวพ่อแม่ลูก ครอบครัว

คนโสด ครอบครัวในวันหยุด (week-end couple) ครอบครัวผู้สูงอายุ ครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวคนเดียวอันเป็นผลมาจากคู่สมรสเสียชีวิตหรือแยกกันอยู่หรือหย่า และครอบครัวที่ปราศจากพ่อและแม่

เมื่อโครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนไปเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นในยุคของสังคมอุตสาหกรรมและจำนวนลูกที่เกิดก็ลดลง ทำให้ความคาดหวังของสมาชิกในครัวเรือนเปลี่ยนไปเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมที่เน้นความสัมพันธ์ที่เป็นประชาธิปไตย และการมีมิตรไมตรีต่อกันระหว่างสมาชิก อย่างไรก็ตาม ค่านิยมดั้งเดิมที่มีพื้นฐานมาจากลัทธิขงจื้อที่เน้นการแบ่งงานกันทำในครอบครัวและการยอมรับความเป็นใหญ่ของผู้ชายในบ้านยังคงประพฤติปฏิบัติกันอยู่อย่างเคร่งครัดแม้ในปัจจุบัน กล่าวคือ ผู้ชายจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่นอกบ้าน เพราะนายจ้างคาดหวังให้ผู้ชายทุ่มเทเวลาและความสามารถให้กับงานในหน้าที่อย่างเต็มที่และตลอดเวลาในสังคมอุตสาหกรรมทันสมัยที่มีการแข่งขันระหว่างบริษัทสูง ดังนั้น ผู้หญิงจึงถูกกำหนดให้ต้องทำงานบ้านทุกอย่าง งานเลี้ยงลูก และรักษาความสัมพันธ์อันดีกับบิดามารดาของสามี แม้ว่าในยุคใหม่นี้ผู้หญิงก็เข้าสู่แรงงานและทำงานเช่นเดียวกับผู้ชายมากขึ้น แต่แบบแผนในครอบครัวตามลัทธิขงจื้อก็ยังคงมีปรากฏอยู่และให้ผู้หญิงต้องยกย่องผู้ชายเป็นใหญ่ในบ้านไม่ว่าตำแหน่งหน้าที่ของผู้หญิงนอกบ้านจะเป็นเช่นไร

อีกหัวข้อหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ อัตราการหย่าร้างในเกาหลีสูงขึ้น จากร้อยละ 5.8 ในปี 1980 เป็น 10.3 ในปี 1985 เป็น 11.3 ในปี 1990 เป็น 16.6 ในปี 1995 เป็น 23.1 ในปี 1997 และเป็น 32.1 ในปี 1998 สาเหตุของการหย่าร้างก็คือ การคบชู้ ข้อขัดแย้งทางบุคลิกภาพ และข้อขัดแย้งระหว่างภรรยากับพ่อแม่สามี อย่างไรก็ตาม อัตราการหย่าร้างยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศตะวันตก ทั้งนี้เพราะในเกาหลี ผู้หญิงที่หย่ากับสามีมักไม่สามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ นอกจากนี้ ผู้หญิงไม่ต้องการให้มีคำว่า "หย่าผัว" ติดตัว

กรณีของความรุนแรงในครอบครัวยังคงเกิดขึ้นบ่อย ๆ และผู้หญิงน้อยคนที่จะนำเรื่องราวไปร้องทุกข์ต่อตำรวจ อย่างไรก็ตาม แนวโน้มที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็คือ ผู้หญิงประสงค์ที่จะอยู่เป็นโสดจำนวนมากขึ้น เพราะพวกเขาไม่อยากจะอยู่ในครอบครัวที่ยกย่องผู้ชายเป็นใหญ่ หรือถูกข่มเหงด้วยการใช้กำลัง

3. สภาพความสัมพันธ์ระหว่างเพศ

ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างเพศในเกาหลีนั้น ไม่ว่าจะสังคมจะเป็นสังคมประเพณี (tradition) สังคมทันสมัย (modernity) หรือสังคมหลังทันสมัย (post-modernity) ก็ตาม ค่านิยมยกย่องกันมากที่สุดก็คือ พรหมจารี ซึ่งเป็นค่านิยมในลัทธิขงจื้อที่คนเกาหลีนับถือ มาตั้งแต่ครั้งยุคอาณาจักรโชซอน (Choson ค.ศ. 1392-1910) ที่ถือเป็นศาสนาประจำชาติ ค่านิยมดังกล่าว ได้รับการยอมรับปฏิบัติติดต่อกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน นี่ก็เป็นเหตุผลสำคัญเมื่อผู้หญิงที่ถูกล่วงเกินทางเพศมักจะไม่แจ้งความต่อตำรวจเพราะเกรงว่าจะถูกตราว่าเป็นคนสูญเสียพรหมจรรย์ หรือไม่บริสุทธิ์ไป

แม้ว่าจะเข้าสู่ยุคเสรีภาพทางเพศ แต่แนวความคิดที่ว่า “พรหมจรรย์มีค่ายิ่งกว่าชีวิต” ยังคงเกาะเกี่ยวอยู่ในจิตใจของผู้คนอย่างเหนียวแน่น แนวคิดนี้มีความแตกต่างระหว่างชายกับหญิงเป็นอย่างมาก เพราะฝ่ายหญิงเท่านั้นที่จะต้องครองความเป็นพรหมจารี ในขณะที่ผู้ชายไม่จำเป็น ทำให้โสเภณีและอุตสาหกรรมทางเพศเป็นธุรกิจที่มีอยู่เกือบในเมืองในเกาหลี นอกจากนี้ กรณีของการคบชู้ การลงโทษจะพุ่งไปยังผู้หญิงเท่านั้น ส่วนการมีภรรยาหลายคนถือเป็นเรื่องปกติ สำหรับกรณีรักร่วมเพศจะเป็นข้อห้ามที่สังคมยอมรับไม่ได้

ความรุนแรงทางเพศมีอยู่ในอัตราสูงมาก ผลการสำรวจชายหญิงที่อาศัยในกรุงโซลเมื่อปี 1996 พบว่า มีเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจริง ๆ กับผู้หญิงมากกว่าจำนวนคดีที่แจ้งความกับตำรวจถึง 222 เท่า ในขณะที่ผู้ตอบที่เป็นชายกล่าวว่า กรณีการใช้กำลังกับผู้หญิงมีสูงถึง 815 เท่ามากกว่ารายงานของตำรวจ ส่วนคดีข่มขืนหญิงที่ได้แจ้งความมีเพียงร้อยละ 2.2 จากจำนวนที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมด

ในช่วงทศวรรษที่ 1970-1980 ความรุนแรงทางเพศเกิดขึ้นมากในธุรกิจบริการทางเพศ ส่วนการล่วงเกินทางเพศมักจะเกิดในหมู่ผู้หญิงทำงาน และการข่มขืนเกิดกับกรณีของผู้หญิงแต่ละคน ในยุคนั้น การแจ้งความดำเนินคดียังไม่เป็นที่กระทำกันอย่างกว้างขวาง เพราะผู้คนยังยึดติดกับพรหมจารีกันอยู่มาก ทำให้ปัญหาทางเพศเป็นปัญหาสังคมที่ซ่อนเร้น ต่อมาในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ถึงตอนต้นทศวรรษที่ 1990 สื่อมวลชนได้ตีพิมพ์คดีเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงทางเพศต่อสาธารณชนมากมายหลายคดี อีกทั้งกลุ่มสตรีได้รวมตัวกันเรียกร้องให้คนในสังคมเล็งเห็นว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาที่ต้อง

ร่วมมือกันแก้ไข เพราะเป็นปัญหาสังคม หลังจากการรณรงค์ดังกล่าว จึงมีการแจ้งความกับตำรวจให้ดำเนินคดีและลงโทษอย่างเฉียบขาดกับผู้ก่อให้เกิดปัญหาจำนวนมากขึ้น

อีกหัวข้อหนึ่งที่น่าจะต้องพูดถึง ก็คือ การทำแท้ง ในเกาหลีเรื่องการทำแท้งไม่เป็นเรื่องที่พูดกันในที่สาธารณะอย่างแพร่หลายดังเช่นในประเทศตะวันตก เพราะการทำแท้งไม่ใช่เรื่องของแต่ละบุคคล แต่เป็นเรื่องที่ผูกพันกับอุดมการณ์ที่ยกย่องผู้ชายเป็นใหญ่ กล่าวคือ ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วทำแท้งก็เพราะความต้องการที่จะได้บุตรชาย ในขณะที่หญิงสาวทำแท้งเพราะถูกสังคมบีบบังคับอันเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องพรหมจรรย์

ในยุคปัจจุบันที่วงการแพทย์พัฒนาขึ้น ทำให้สามารถล่วงรู้ได้ว่า ทารกในครรภ์จะเป็นชายหรือหญิงก่อนที่จะให้กำเนิด ทำให้มีการทำแท้งเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายหากตรวจพบว่า ทารกในครรภ์เป็นหญิง จึงส่งผลให้อัตราเด็กในช่วงอายุระหว่าง 5-9 ปีในปัจจุบันเป็นเด็กชายถึง 114 คนเมื่อเทียบกับเด็กหญิง 100 คน (ข้อมูลเดือนมีนาคม ค.ศ. 2000) แม้ว่าทางการถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่ก็มีผู้ลักลอบทำแท้งกันอย่างคึกคัก จึงเป็นที่ห่วงเกรงกันว่า ในอนาคต ชายเกาหลีจำนวนหนึ่งจะไม่สามารถหาคู่สมรสหญิงเกาหลีเป็นภรรยาได้ เพราะอัตราส่วนของผู้ชายจะมากกว่าผู้หญิง

ประการสุดท้าย นับแต่ทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา ผู้หญิงตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพทางเพศมากขึ้น จึงมีการเรียกร้องและเสนอทางออกหลาย ๆ ทาง เช่น การรณรงค์ให้เลิกยึดถือพรหมจรรย์ การเข้าแจ้งความดำเนินคดีในกรณีที่ถูกล่วงเกินทางเพศ และถูกทำร้าย/ทารุณกรรมทางเพศ การขอหย่ากับสามี และการเสนอกฎหมายให้กำหนดความเท่าเทียมกันทางเพศ นอกจากนี้ มีผู้หญิงอีกจำนวนหนึ่งที่เลือกทางเดินด้วยการครองความเป็นโสดและใช้ชีวิตอิสระเสรีดังที่ตนต้องการ ส่วนเด็กสาวและหญิงสาวจะแต่งหน้าทาปาก และแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสีฉูดฉาดดังที่ใจปรารถนาเพื่อแสดงให้เห็นถึงสิทธิเสรีภาพที่ผู้หญิงมีอยู่ในตัว ไม่ถูกกรอบสังคมและม่านประเพณีเข้าครอบงำ ดังนั้น หากท่านมีโอกาสไปยังประเทศเกาหลี จะพบว่า ผู้หญิงเกาหลีแต่งตัวล้ำนำสมัยไม่แพ้ชาติใด ๆ หรือบางทีอาจก้าวล้ำนำหน้าผู้หญิงหลายชาติหลายสังคมอีกด้วย

4. สภาพทางการศึกษา

โดยทั่วไปแล้ว ในเรื่องการศึกษา วัฒนธรรม กีฬา และกฎหมาย สังคมได้เปิดโอกาสให้ทั้งชายและหญิงมีความเท่าเทียมกันในการเข้าไปมีส่วนร่วม แต่ในชีวิตจริงของสังคมเมืองโสม สถานการณ์ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่มาก แม้ว่าผู้หญิงจะมีโอกาสเข้ารับการศึกษาในสถานศึกษาเพิ่มสูงขึ้นมากก็ตาม แต่หากดูสถิติแล้ว จะพบว่า ความรู้พื้นฐานของผู้หญิงทั้งประเทศจะต่ำกว่าผู้ชายราว 2 เท่า กล่าวคือ ผู้หญิงเกาหลีที่มีพื้นฐานความรู้ในระดับชั้นปริญญาตรีมีเพียงร้อยละ 13.1 ในขณะที่ผู้ชายมีถึงร้อยละ 26.6 ในปี 1995 หนึ่ง ในปี ค.ศ. 1998 จำนวนนักเรียนมัธยมที่เป็นชายเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยถึงร้อยละ 92 แต่นักเรียนหญิงเข้าเรียนได้เพียงร้อยละ 55.5 เท่านั้น

ส่วนสาขาที่นักศึกษาหญิงส่วนใหญ่เรียนมักจะเป็นสาขาที่เป็นเช่นเดียวกับอดีต ได้แก่ วิทยาลัยครู (73.1%) คณะศึกษาศาสตร์ (64.8%) ศิลปะและการกีฬา (57.3%) มนุษยศาสตร์ (56.1%) แพทยศาสตร์และเภสัชศาสตร์ (44.2%) สังคมศาสตร์ (32.9%) และวิทยาศาสตร์ (22.1%) มีจำนวนผู้หญิงที่เรียนจบปริญญาเอกในสาขาวิทยาศาสตร์น้อยมาก ส่วนสาขาวิศวกรรมศาสตร์นั้น อัตราของนักศึกษาหญิงมีเพียงร้อยละ 5 ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 4 ในระดับปริญญาโท และเพียงร้อยละ 2 ในระดับปริญญาเอก คณิตศาสตร์ของสาขาที่เรียนจะบ่งบอกถึงระดับค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าและมีหนทางไปสู่ความเจริญก้าวหน้าน้อยกว่าบัณฑิตชาย ทั้งนี้เพราะผู้หญิงจะขาดความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันถือเป็นการกีดกันและแบ่งงาน รวมทั้งสร้างความไม่เสมอภาคทางเพศขึ้นในสังคม

การศึกษาจะส่งผลต่อค่านิยมของสังคม แต่เมื่อพิจารณาการจัดหลักสูตร จะมีการแบ่งแยกการเรียนการสอนระหว่างเพศในระดับชั้นประถมและมัธยมศึกษา รวมทั้งในมหาวิทยาลัย ทำให้ค่านิยมตามประเพณียังคงดำรงอยู่ในสังคมเกาหลีที่ตอกย้ำให้ยอมรับการแบ่งงานระหว่างเพศ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงค่านิยมให้เกิดความเท่าเทียมกันย่อมเกิดขึ้นได้ยาก

5. สภาพของการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิสตรี

ความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้หญิงและการเคลื่อนไหวที่ผ่านมามีความสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมทางเพศขึ้น ในทศวรรษที่ 1980 กลุ่ม

สตรีเน้นการรณรงค์ในเรื่องความเสมอภาค ส่วนในทศวรรษที่ 1990 ได้เรียกร้องต่อต้านเรื่องความรุนแรงทางเพศและ “การสร้างวัฒนธรรมใหม่” กล่าวคือ กลุ่มผู้หญิงได้บอกกับสังคมว่า ระบบการยกย่องผู้ชายเป็นใหญ่น่าจะได้รับการเปลี่ยนแปลง

การเคลื่อนไหวสิทธิสตรีก่อให้เกิดการเขียนกฎหมายใหม่และการแก้ไขกฎหมายหลายฉบับดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มสิทธิสตรียังไม่พอใจและกล่าวว่า กฎหมายก็ยังเป็นเพียงตัวบทกฎหมาย หากได้มีผลในทางปฏิบัติมากนัก

6. สภาพทางการเมืองและการกำหนดนโยบาย

ในทางทฤษฎี ผู้หญิงเกาหลีมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองเช่นเดียวกับผู้ชาย แต่ในทางปฏิบัติ มีผู้หญิงเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2.2 (78 คน) เท่านั้นที่ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภา

(ส.ส.) ในการเลือกตั้งทั่วไปนับตั้งแต่ครั้งที่ 1-15 (ค.ศ. 1948-1998) ทั้ง ๆ ที่มีจำนวน ส.ส. ทั้งสิ้น 3,532 คน ดังนั้น เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ แล้ว ส.ส.หญิงเกาหลีมีจำนวนน้อยที่สุด กล่าวคือ ในปี 1997 ส.ส. หญิงเกาหลีมีเพียงร้อยละ 3.7 ในขณะที่จีนมีร้อยละ 21.8 ฟิลิปปินส์ร้อยละ 12.9 ญี่ปุ่นร้อยละ 8.9 สิงคโปร์ร้อยละ 4.8

จำนวนผู้แทนสตรีในสภาส่วนท้องถิ่นก็เป็นเช่นเดียวกันที่มีเพียงร้อยละ 5.9 ในปี ค.ศ. 1998 อีกทั้งมีสัดส่วนน้อยมากในการเข้าเป็นสมาชิกในคณะกรรมการต่าง ๆ ของสภาท้องถิ่น

จากการที่ผู้หญิงมีจำนวนสมาชิกในรัฐสภาและสภาท้องถิ่นน้อยนี้เอง ทำให้สังคมไม่สามารถรับรู้เรื่องราวและความต้องการของผู้หญิงได้อย่างชัดเจน และยังผลให้การกำหนดนโยบายสังคมที่เกี่ยวกับผู้หญิงเป็นด้วยความยากลำบากเพราะขาดเสียงสนับสนุนจากเพื่อนสมาชิกส่วนใหญ่ที่เป็นชาย

หากจะมองภาพการดำรงตำแหน่งในทางราชการ ซึ่งเป็นองค์กรที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ สภาพก็ไม่แตกต่างกันเลย กล่าวคือ ในปี 1997 มีผู้หญิงที่เป็นข้าราชการร้อยละ 28.7 (265,162 คน) จากจำนวนข้าราชการทั้งสิ้น 923,714 คน ในจำนวนนี้ผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่งในระดับสูงสุด (ระดับที่ 1-3) มีเพียงร้อยละ 0.1 (14 คน) ระดับ 4 ร้อยละ 0.5 ระดับ 5 ร้อยละ 1.8 ส่วนที่เหลือเป็นข้าราชการระดับ 6-ต่ำสุดถึงร้อยละ 97.6

นักบรรณารักษ์เรียกเรื่องสิทธิสตรีย้าว่า สถานการณ์ดังนี้ชี้ให้เห็นว่า อุดมการณ์การแบ่งงานทางเพศ กล่าวคือ ผู้ชายทำงานนอกบ้าน/ในสังคม ส่วนผู้หญิงทำงานในบ้านนั้น ยังคงเป็นอยู่ต่อไปในเกาหลี ดังนั้น จึงต้องมีการรณรงค์ให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคน เพื่อให้บทบาทสตรีมีความเสมอภาคเท่าเทียมกับผู้ชายและสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมืองมากยิ่งขึ้น

ค. ผู้หญิงเกาหลี ปี 2000

จากการที่กลุ่มสตรีได้ดำเนินการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีมานานกว่า 20 ปี เช่น Korean Association of Women's Studies ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1982 Women's Society of Equality and Friendship ปี 1983 และ Korea Women's Association United ซึ่งเป็นการรวมองค์สตรี 33 องค์กรเข้าด้วยกันในปี 1987 เป็นต้น สังคมเกาหลีได้หันมายอมรับสถานภาพของผู้หญิงมากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงได้ปรากฏขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นการออกและการแก้ไขกฎหมาย ค่านิยมที่มีต่อสถานภาพของสตรี ความเท่าเทียมกันในด้านการทำงานและค่าจ้างแรงงาน ฯลฯ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปรากฏการณ์ใหม่ ๆ จะเกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญก็ตาม แต่ก็ยังไม่อาจเทียบเท่ากับความต้องการที่กลุ่มสตรีปรารถนา สมาชิกของกลุ่มบางคนยังคงย้าว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันยังไม่แตกต่างจากอดีต ทั้งนี้เพราะอุดมการณ์ของลัทธิขงจื้อที่สังคมยึดถือยังคงมีอยู่อย่างเหนียวแน่น ทำให้การยกย่องผู้ชายเป็นใหญ่ การเน้นการแบ่งงานกันทำระหว่างชายหญิง และความไม่เท่าเทียมกันภายในครอบครัวจึงคงมีอยู่ต่อไป

แม้ว่าข้ออ้างของกลุ่มสตรีจะเป็นเช่นไรก็ตาม สิ่งที่เกิดขึ้นจริงในปี 2000 มีดังนี้ ในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยโซลแห่งชาติ รั้งนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งที่เป็นหญิงร้อยละ 49.7 หรือ 86 คนจากจำนวนที่รับทั้งสิ้น 173 คน หากจะเทียบกับจำนวนนักศึกษาหญิงที่รับเพียงร้อยละ 28.6 ในปี 1999 ซึ่งถือว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่คณะนี้เคยรั้งนักศึกษาส่วนใหญ่ที่เป็นชายนับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งคณะมา นอกจากนี้ กรณีการเพิ่มจำนวนนักศึกษาหญิงเข้าคณะแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ก็เป็นเช่นเดียวกันที่รับมากกว่าร้อยละ 40 ของนักศึกษาทั้งหมดที่รับเข้าในปีการศึกษา 2000

โรงเรียนนายทหารบก (Korea Military Academy) และโรงเรียนนายเรือ (Korea Naval Academy) ซึ่งเคยรั้งแต่รั้งนักเรียนชายเข้าเรียน ได้เปิดรับนักเรียนหญิงครั้งแรกในปี

1998 และ 1999 โดยในปี 2000 มียอดนักเรียนหญิงสมัครเข้าโรงเรียนทั้งสองแห่งนี้เป็นจำนวนมากกว่าผู้สมัครที่เป็นชาย นอกจากนี้ อัตราส่วนของผู้หญิงในสถาบันฝึกอาชีพทางด้านกฎหมายก็มีสถิติที่น่าสนใจดังนี้ ผู้เข้ารับการศึกษาที่บัณฑิตสตรีทางกฎหมายมีร้อยละ 8.3 ในปี 1998 เป็นร้อยละ 13.3 ในปี 1999 และเป็น 16.6 ในปี 2000 อีกทั้งผู้ที่สอบเนติบัณฑิตได้คะแนนสูงที่สุดในปี ค.ศ. 2000 ได้แก่ผู้หญิงชื่อ นางสาวยูนแจนัม ทำให้เป็นการเพิ่มความกระตือรือร้นของผู้หญิงคนอื่น ๆ ที่ต้องการจะเพิ่มพูนสถานภาพของตนเองมากขึ้น

ผู้หญิงเกาหลีได้เพิ่มจำนวนในที่ทำงานในแต่ละแห่งมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น งานในศูนย์ควบคุมทางอากาศ งานในศูนย์เทคโนโลยีเกาหลี หรือที่เรียกว่า Teharan Valley และมีนักธุรกิจสตรีจำนวนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้ง ทำงานเป็นผู้ทำหน้าที่ในการคุ้มภัย (bodyguards) และเป็นคนขับรถแท็กซี่อีกด้วย

ง. ผู้หญิงเกาหลีในปี 2006

ปี 2006 เป็นปีที่ผู้หญิงเกาหลีได้รับการยกย่องสูงสุด นั่นคือ นางอัน เมียงชุก ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีในเดือนเมษายน ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงความเท่าเทียมกันทางเพศอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย ส่วนหัวหน้าพรรคฝ่ายค้านที่ใหญ่ที่สุด ก็เป็นผู้หญิงจะเห็นได้ว่า สถานภาพของผู้หญิงเกาหลีได้รับการยกฐานะและกลายเป็นพลังสำคัญของสังคมที่ยืนเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชายอย่างสง่างาม แทนที่จะต้องอยู่เบื้องหลังทำแต่การงานในบ้านและเป็นช่างเท้าหลัง โดยให้ฝ่ายชายออกหน้าในสังคมภายนอกดังเช่นในอดีต

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมทางการเมืองของเกาหลีได้แปรเปลี่ยนไป อันเป็นผลมาจากการพัฒนาการเมืองที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ใ้ว่าจะก่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ในยุคนี้โดยทันที ทั้งนี้ เพราะจะยังคงต้องมีการต่อสู้ต่อไปอีกนาน และเป็นเรื่องที่เราควรศึกษาและติดตามต่อไปอย่างใกล้ชิด

เชิงอรรถ

- 1 Geoffrey K. Roberts, “Political Behavior,” and “Political Culture,” A Dictionary of Political Analysis. New York: St. Martin’s Press, 1971, pp. 156,158.
- 2 Isabella Bird Bishop, Korea and Her Neighbors. London, 1898.
- 3 Bernard Wideman, “A Cry for Justice,” Far Eastern Economic Review. November 19, 1973, p. 17.
- 4 Park Sang-seek, “Korean Values,” Korea Herald. September 14, 1998, p. 6.
- 5 Economic Policy Bureau, Ministry of Finance and Economy, Challenge and Chance: Korea’s Response to the New Economic Reality. Seoul: Republic of Korea. June 1998, p. 7-8.
- 6 Yang Ho-min, “Pathology of Political Party,” Korea Focus. Vol. 4 No. 2 (March-April, 1996), pp. 21-22.
- 7 “Rationale for a New Party,” Editorial. Korea Herald. August 12, 2002.
- 8 Shim Jae-yun, “Ex-FM Accused of Disloyalty,” Korea Times. October 10, 2002; “2 Lawmakers of MDP, ULD Defect to GNP,” Editorial. Korea Times. October 15, 2002; Ryu Jin, “Political Regrouping Fueled with Signs of Additional Defections,” Korea Times. October 15, 2002.
- 9 Choi Jang-jip, “Democratization, Civil Society, and Civil Social Movement in Korea: The Significance of the Citizens’ Alliance for the 2000 General Election,” Korea Journal. Vol. 40 No. 3 (Autumn 2000), p. 37. อนึ่ง ในวารสารเล่มนี้ได้นำบทความเกี่ยวกับกลุ่มประชาสังคมมาเสนอไว้หลายบทความ เช่น ขบวนการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ขบวนการต่อต้านการคอร์รัปชัน และขบวนการสตรีก้าวหน้า เป็นต้น
- 10 Lim Hy-sop, “Historical Development of Civil Social Movements in Korea: Trajectories and Issues,” Korea Journal. 40:3 (Autumn, 2000), p. 16.
- 11 _____, “Ruling Against Civic Movement,” Editorial. Korea Times. September 27, 2002.